

*”Täällä päiväkodissa kuulee
myös lapsen hyvän olemisen”*

Lapset ja vanhemmat mukana kehittämäs-
sä päiväkodin arkea

LAHDEN AMMATTIKORKEA-
KOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan YAMK
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tur-
vaaminen
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Kirsi Erikson

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

ERIKSON, KIRSI: ”Täällä päiväkodissa kuulee myös
lapsen hyvän olemisen”
Lapset ja vanhemmat mukana kehittä-
mässä päiväkodin arkea

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen suuntautumisvaihtoehdon
opinnäytetyö, 65 sivua

Kevät 2016

TIIVISTELMÄ

Uudistuneessa varhaiskasvatuslaissa on huomioitava lasten ja vanhempien osallisuus päivähoitoa suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioidessa. Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää erään vantaalaisen päiväkodin toimintaa ja laatua yhdessä päiväkodin lasten ja vanhempien kanssa. Tavoitteena hankkeelle oli luoda päiväkodille uusi toimintatapa, joka auttaa tulevien toimintakausien alkaessa henkilökuntaa osallistamaan lapset ja vanhemmat paremmin toiminnan suunnitteluun.

Kehittämishanke toteutettiin toimintatutkimuksen mukaisesti. Tutkimusaineiston kehittämismenetelminä olivat henkilökunnasta kootun työryhmän tapaamiset, vanhempien ryhmäkeskusteluilta sekä lasten yksilöhaastattelut. Vanhempien ryhmäkeskusteluilla ja lasten yksilöhaastatteluiden avulla saatiin päiväkodille uusia näkökulmia sekä menetelmiä työn kehittämiseksi.

Tulosten mukaan vanhemmat olivat hyvin tyytyväisiä lapsensa päivähoitoon. Kritiikkiä hankepäiväkoti sai tiedonkulun puutteellisuudesta, johon päiväkodin työryhmä puuttui heti. Muutos parempaan tiedottamiseen tapahtui melko pian hankkeen lopettamisen jälkeen. Lasten haastatteluiden tuloksena henkilökunta sai miettimisen aihetta, miten osallistaa lapset enemmän toiminnan suunnitteluun. Lapset olivat pääosin tyytyväisiä omaan olemiseensa päiväkodissa. Tulokset myös osoittivat, että lasten ääni on saatava paremmin kuuluviin hankepäiväkodissa.

Tämän hankkeen avulla hankepäiväkodille saatiin tuotettua uusi toimintatapa, jonka avulla asiakasperheet saadaan paremmin huomioituiksi toimintaa suunniteltaessa. Konkreettisena tuotoksena päiväkotitoimintamallin, joka toimii lapsia haastateltaessa.

Avainsanat: Varhaiskasvatus, osallisuus, päivähoiton laatu, kasvatuskumppanuus

Lahti University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Social Services

ERIKSON, KIRSI:

"Here in the kindergarten one can also hear about the child being good." Children and parents participate in the development of everyday life of the kindergarten

Master's Thesis in social services, Securing Child and Youth Welfare 65 pages

Spring 2016

ABSTRACT

The renewed "Early Childhood Education and Care Act" must take into account involvement of children and parents in the planning, implementing and assessing day care. This research-based development project was designed to develop the operation and the quality of a kindergarten in Vantaa, together with the kindergarten children and their parents. The aim of the project was to create a new approach to the kindergarten that would, at the beginning of the future operating periods, better help the staff to involve children and their parents in the planning of the activities.

The research-based development project was carried out according to the action research. The method of development of the material meetings of the Working Group assembled from the staff, group discussions with parents as well as individual interviews with children. The group discussion with the parents' and the individual interviews with children helped to create new perspectives as well as methods for the development of the work of the kindergarten.

The results showed that parents were very satisfied with the kindergarten. The project development project exposed criticism for a deficient flow of information, which the Working Group of the kindergarten addressed right away. Change for the better about information flow happened quite soon after the discontinuation of the project. As a result of the interviews with the children, the staff received food for thought on how to involve children more in the operational planning. The children were mostly satisfied with their stay in the kindergarten. The results also showed that the children's voices should be better heard in the project kindergarten.

This project enabled to generate a new mode of operation for the project kindergarten that allows the client families to be taken more into account in the operational planning. As a concrete output, the kindergarten received an interview model, which works well in interviewing children.

Key words: Early Pedagogy, Participation, Quality of day care, Educational partnership

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1	Kehittämishankkeen taustaa	3
2.2	Kohdeorganisaatio	4
2.3	Hankkeen tarkoitus ja tavoite	7
3	KASVATUSKUMPPANUUS JA LASTEN OSALLISUUS OSANA LAADUKASTA VARHAISKASVATUSTA	8
3.1	Varhaiskasvatus päivähoidossa	8
3.2	Päivähoidon laatu	11
3.3	Asiakasperheiden osallisuus päivähoidossa	15
3.4	Kasvatuskumppanuus	19
4	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	23
4.1	Tutkimuksellinen kehittämishanke	23
4.2	Aineiston hankintamenetelmät	28
4.2.1	Vanhempien ryhmäkeskusteluilta	29
4.2.2	Lasten yksilöhaastattelut	31
4.3	Aineiston analyysi	33
5	MILLAINEN ON HYVÄ PÄIVÄ HANKEPÄIVÄKODISSA	36
5.1	Kasvatuskumppanuuden kokemukset vanhempien näkökulmasta	36
5.2	Tiedonkulun toimivuus ja sen merkitys arjessa	38
5.3	Vanhempien tyytyväisyys monipuoliseen toimintaan	39
5.4	Lasten tyytyväisyys päivähoidon	40
5.5	Lapset ja vanhemmat suunnittelemassa arkea-toimintamalli	47
6	KEHITTÄMISHANKKEEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	49
6.1	Kehittämishankkeen luotettavuus	49
6.2	Kehittämishankkeen eettisyys	50
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHIDNTA	52
7.1	Laadunarviointimallin merkitys hankkeessa	52
7.2	Lasten ja vanhempien tyytyväisyyden arviointia	53
7.3	Hankkeen hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet	56
	LÄHTEET	59

1 JOHDANTO

Uusi päivähoitolaki tuli voimaan 1.8.2015, jolloin sen nimi muutettiin varhaiskasvatuslaiksi. Yksi sen keskeisimpiä sisältöalueita oli uusi säännös lasten ja vanhempien osallisuudesta ja vaikuttamisesta päivähoitoon. Varhaiskasvatuslaissa (7 b § (8.5.2015/580)) sanotaan, että lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä, kun suunnitellaan ja arvioidaan lapsen varhaiskasvatusta. Myös vanhemmille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa päivähoitoon sekä päivähoiton toimintayksikön suunnitteluun ja arviointiin. Uuden lain myötä on yhä enemmän päivähoitossa otettava huomioon asiakasperheet ja heidän osallisuutensa toimintaa suunniteltaessa. Lapsen ja perheen osallisuus suunniteltaessa onnistunutta päivähoitoa on hyvin merkittävä osa päivähoiton arkea. Liian usein perheiden osallisuus jää ammattikasvattajien varjoon ja perheiden tyytyväisyyttä hoitoon pidetään itsestään selvänä tai mikäli perheet ovat tyytymättömiä hoitoon, heidät leimataan helposti hankaliksi asiakkaita. Osallistamalla perheet yhdessä kasvattajien kanssa suunnittelemaan ja toteuttamaan parempaa arkea päivähoitossa saadaan enemmän näkökulmia varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksessa laatu on ollut aina mielenkiinnon sekä arvostelun kohteena. Jokaisella on oma näkemys siitä, millaista on laadukas varhaiskasvatus ja millaisena se koetaan päivähoitossa. Varhaiskasvatuksen laatua on myös tutkittu paljon, historiassa laadusta puhutaan neljästä eri vaiheesta. Ensimmäinen vaihe sijoittuu 1970-luvulle, jolloin vertailtiin kotihoitoa ja päivähoitoa ottamatta juurikaan kantaa päivähoiton sisältöön. Mietittiin, oliko päivähoito lapselle eduksi vai haitaksi. Toisessa vaiheessa, 1980-luvulla, kiinnostuttiin tutkimaan eri päivähoitomuotojen sisällöllisiä eroja. Kolmannessa vaiheessa, joka ajottui 1980-90-lukujen vaihteeseen, ruvettiin kiinnostumaan päivähoiton vaikutuksista lapsen myöhempään elämänvaiheisiin. Tässä vaiheessa alettiin ottaa huomioon asiakasperheiden yksilölliset erot. Uusin, neljäs vaihe edustaa 2000-luvun subjektiivisuutta sekä arvosidonnaista näkökulmaa laadun arvioinnissa. Tämä tutkimusnäkökulma on vakiinnuttanut näkemykset päivähoiton laadusta, jossa mielenkiinnon kohteena ovat asiakkaiden henkilökohtaiset näkemykset

päivähoidosta. Tänä päivänä päivähoiton laadusta keskusteltaessa korostetaan yhä enemmän lasten näkökulman esilletuomista. (Hujala & Fonsén 2012,315.)

Tässä hankkeessa keskitytään osallistamaan niin lapset kuin vanhemmat suunnittelemaan ja muokkamaan erään vantaalaisen päiväkodin toimintaa ja käytäntöjä laadukkaammiksi. Kehittämishankkeen teoreettisena viitekehäksinä käytän varhaiskasvatusta, päivähoiton laatua, osallisuutta ja kasvatuskumppanuutta. Päivähoiton laatu nousee hankkeessa keskeiseksi käsitteeksi, jonka osa-alueet toimivat myös hankkeen haastatteluiden pohjana. Päivähoiton laadussa vaikuttavat välillisesti ohjaavat tekijät, puitetekijät, prosessitekijät ja vaikuttavuustekijät, jotka antavat hankkeelle suuntaa suunniteltaessa vanhempien ryhmäkeskusteluilta sekä lasten haastatteluja. Kehittämishankkeen tarkoituksena on yhdessä vantaalaisen päiväkodin henkilökunnan ja asiakasperheiden kanssa kehittää hankepäiväkodin laatua ja toimintaa.

Kehittämishanke on toimintatutkimuksellinen hanke, joka etenee opinnäytetyössänini jatkuvan syklinä. Kanasen (2014, 11) mukaan toimintatutkimus tarkoittaa käytännön työelämässä työskentelevien ihmisten oman työn tutkimista ja kehittämistä, jossa tutkimus ja toiminta toteutuvat samanaikaisesti. Yhdessä hankepäiväkodin muiden kasvattajien kanssa pyrin itse, hankkeen vetäjänä sekä samalla hankepäiväkodin työntekijänä, kehittämään päiväkodin arkea sekä omaa työtäni kasvattajana. Kehittämishanke etenee jatkuvana syklinä eli spiraalimallin mukaisesti. Tämä malli tukee hankkeen tarkoituksia, sillä kehittämistoiminta hankepäiväkodissa on jatkuva prosessi. Jokainen toimintakausi alkaa aina ”puhtaalta pöydältä”, jolloin tehdään uudet toimintasuunnitelmat lapsiryhmille. Tästä johtuen on tarkoituksenmukaista asettaa kehittämistoiminnan tulokset aina uudestaan arvioitaviksi. (Toikko& Rantanen 2009, 66.)

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerron kehittämishankkeen taustoista ja mitkä tekijät vaikuttivat hankkeen käynnistämiseen. Esittelen myös kohdeorganisaation sekä kerron hankkeen tarkoituksen ja tavoitteet.

2.1 Kehittämishankkeen taustaa

Venninen, Leinonen, Rautvaara-Hämäläinen ja Purola ovat pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VKK-metron kanssa tehneet kyselyn vanhempien osallisuudesta päivähoitossa ja päiväkotien henkilökunnan osallisuudesta työyhteisössä. Kyselyssä kartoitettiin vanhempien muutostoiveita päivähoidolle sekä sitä miten heidän osallisuutensa tulee parhaiten esille päivähoitossa. Kyselyssä tehtyjen tulosten perusteella vanhempien osallisuus näkyi parhaiten tuonti- ja hakutilanteissa, omaa lasta koskevien kysymysten muodossa. Suurimmat muutostoiveet koskivat vanhempien osalta tiedonkulun parantamista. Osallisuudesta puhutaan paljon ja käsitteenä se ei ole uusi ilmiö yhteiskunnallisessa keskustelussa. Osallisuuden merkitys on laaja. Tässä kehittämishankkeessa keskityn päiväkodin asiakasperheiden osallistamiseen. Pyrkimyksenä on kehittää laadukkaampaa päivähoitoa hankepäiväkodin asiakasperheille. Asiakasperheet, niin lapset kuin vanhemmat, voidaan päivähoitossa nähdä onnistuneen ja laadukkaan toiminnan voimavarana. (Venninen ym. 2011, 5.)

Päivähoitossa eletään muutosten aikaa, vuonna 1973 voimaantullutta päivähoitolakia on uudistettu ja sen uusi nimitys on varhaiskasvatuslaki. Uudistuneen varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe astui voimaan 1.8.2015. Ensimmäistä kertaa laissa määritellään, mitä todella on varhaiskasvatus ja sille on asetettu kattavat tavoitteet. Verrattuna vanhaan päivähoitolakiin uudessa varhaiskasvatuslaissa muuttuvat seuraavat asiat: varhaiskasvatuksen määritelmä ja tavoitteet, ryhmäkoko, varhaiskasvatusympäristö, varhaiskasvatussuunnitelma, osallisuus ja vaikuttaminen, varhaiskasvatuksen asiantuntijavirasto sekä yhteistyö. Edelleen laissa säilyvät samanlaisina subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen, henkilöstön kel-

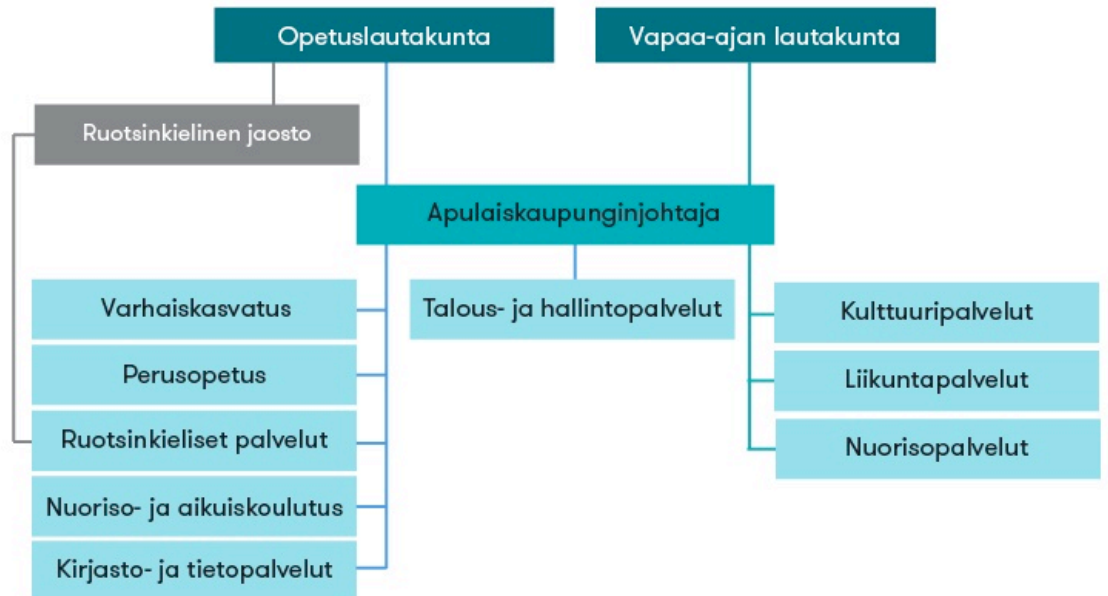
poisuus, henkilöstön rakenne sekä perhe- ja ryhmäperhepäivähoito. (Varhaiskasvatustalain uudistus) Tämän hankkeen kannalta merkittävää on varhaiskasvatulakiin (7 b § (8.5.2015/580)) tullut lisäys, joka koskee osallisuutta ja vaikuttamista päivähoitossa. Uudistuneessa varhaiskasvatustalain laissa huomioidaan asiakasperheiden osallisuus suunniteltaessa päivähoitoa. Lapsen mielipide ja toivomukset on otettava huomioon ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Myös vanhemmille on annettava mahdollisuus olla vaikuttamassa päivähoiton suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin.

Hankkeen taustalla vaikutti Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa esille nousseet arvot, joissa korostetaan yhteisöllisyyttä kaikessa toiminnassa. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012, 5) sanotaan, että yhteisöllisyyden tulee näkyä varhaiskasvatuksessa lasten, vanhempien ja henkilöstön osallisuutena. Perheet tulee huomioida suunniteltaessa toimintatapoja päivähoitolle ja heidän mielipiteitään tulee kunnioittaa. Myös Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2005, 32) painotetaan vanhempien osallisuutta päiväkodin toiminnan suunnitteluun unohtamatta kuitenkaan sitä, että henkilöstö on siitä vastuussa. Asiakasperheillä, niin vanhemilla kuin lapsilla, tulee olla mahdollisuus vaikuttaa päiväkodeissa laadittuun varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön sekä osallistua sen arviointiin yhdessä henkilöstön kanssa. Heidän arviointinsa on osa päivähoiton jatkuvaa kehittämistä.

2.2 Kohdeorganisaatio

Vantaalla varhaiskasvatus kuuluu sivistystoimen alaisuuteen (Kuvio 1), jonka tehtävänä on opetuslautakunnan ja vapaa-ajan lautakunnan toimialaan kuuluvien asioiden valmistelu sekä täytäntöönpano. Sivistystoimen alaisuuteen kuuluu seuraavat tulosalueet: varhaiskasvatus, suomenkielinen perusopetus, ruotsinkieliset palvelut, nuoriso- ja aikuiskoulutus, Vantaan kaupunginkirjasto, nuorisopalvelut, liikuntapalvelut, kulttuuripalvelut sekä talous- ja hallintopalvelut.

SIVISTYSTOIMEN TOIMIALA

Kuvio 1. Vantaan kaupungin sivistystoimen toimialakaavio. (Vantaan kaupunki, sivistystoimen toimiala)

Vantaalla varhaiskasvatus huolehtii suomenkielisen varhaiskasvatukseen liittyvien palveluiden järjestämisestä ja kehittämisestä. Varhaiskasvatus on jaettu viiteen tulosalueeseen (kuvio 2), joita kaikkia johtaa varhaiskasvatuksen johtaja.

Varhaiskasvatuksen johtaja Sole Askola-Vehviläinen					
Myyrmäki Varhaiskasvatus-päällikkö Toimintayksiköt (18) • päiväkot • perhepäivähoito • ryhmäperhepäivähoito • 24h päivähoito • avoin • varh.kasv.toiminta	Kivistö-Aviapolis Varhaiskasvatus-päällikkö Toimintayksiköt (15) • päiväkot • perhepäivähoito • 24h päivähoito • avoin • varh.kasv.toiminta	Tikkurila Varhaiskasvatus-päällikkö Toimintayksiköt (16) • päiväkot • perhepäivähoito • ryhmäperhepäivähoito • 24h päivähoito • avoin • varh.kasv.toiminta	Hakunila Varhaiskasvatus-päällikkö Toimintayksiköt (12) • päiväkot • perhepäivähoito • ryhmäperhepäivähoito • 24h päivähoito • avoin • varh.kasv.toiminta	Korso - Koivukylä Varhaiskasvatus-päällikkö Toimintayksiköt (22) • päiväkot • perhepäivähoito • ryhmäperhepäivähoito • 24h päivähoito • avoin • varh.kasv.toiminta	Tulosalueen tukipalvelut Kehittämis-päällikkö 2 Suunnittelijaa 3 Varhaiskasvatuksen asiantuntijaa Hallintosihteeri

Kuvio 2. Vantaan kaupungin varhaiskasvatusalueet. (Vantaan kaupunki, varhaiskasvatus)

Tämä hanke on toteutettu Itä-Vantaalla sijaitsevassa päiväkodissa, johon kuuluu kuusi ryhmää, joista kaksi on esiopetusryhmiä. Päiväkodissa työskentelee päiväkodin johtajan lisäksi 18 kasvattajaa, joista kuusi lastentarhanopettajaa, yhdeksän lastenhoitajaa sekä kolme avustajaa. Päiväkodin alaisuuteen kuuluu myös alueen kuusi perhepäivähoitajaa. Hankkeessani tulen puhumaan päiväkodista mainitsematta päiväkodin nimeä tai henkilöitä, jotka liittyvät hankkeeseen.

Työskentelen itse hankepäiväkodissa kehittämishankkeen aikana lastentarhanopettajana esiopetusryhmässä sekä toimin päiväkodin varajohtajana. Hanke sai alkunsa vuonna 2012, kun hankepäiväkodissa tehtiin kysely perheille, jossa kysyttiin: ”Mitä toiveita teillä on lapsenne päivähoidon toimintakaudelle 2012-13?” Vastausten perusteella henkilökunta äänesti kolme parasta toivetta, jotka pystyttiin toteuttamaan päiväkodissa yhdessä lasten kanssa. Nämä vanhempien toiveet toteutettiin lapsiryhmissä toimintakauden 2012-13 aikana. Aikaisempina vuosina niin vanhempien kuuleminen kuin osallistaminen lasten arkeen päiväkodissamme on ollut vähäistä. Tämän pohjalta päätimme päiväkodin johtajan kanssa, että on hyvä aika lähteä kehittämishankkeeni kautta kehittämään päiväkodin arkea yhdessä asiakasperheiden kanssa. Sitä millainen on hyvä päivä asiakasperheiden näkökulmasta katsottuna, on mielenkiintoista lähteä toteuttamaan, sillä vanhempien ja lasten osallisuus päiväkodin arjessa on kasvatusalan ammattilaisille tärkeää. Kehittämishankkeessa saadaan niin lasten kuin vanhempien ääni kuuluville ryhmäkeskusteluilla ja lasten yksilöhaastatteluiden avulla. Heiltä saatu tieto antaa hankepäiväkodin henkilökunnalle mahdollisuuden parantaa omia näkemyksiään lapsen ja asiakasperheiden kanssa toimimisessa.

Toimeksiantajana kehittämishankkeelleni on oma työnantajani. Hankkeen idea nousi yhdessä hankepäiväkodin johtajan kanssa käydyistä keskusteluista ja halusta kehittää päivähoidoa asiakkaiden osallisuus huomioiden. Tarve tämän tyyppiselle hankkeelle on aina ollut olemassa, sillä päiväkodissa tehtävä työ on jatkuvaa muutosta ja kasvattajien on pysyttävä ajan

hermolla kasvatuskumppanuus huomioiden. Tutkimusluvan hain Vantaan kaupungin kehittämispäälliköltä.

2.3 Hankkeen tarkoitus ja tavoite

Kehittämishankkeeni **tarkoituksena** on kehittää päiväkodin toimintaa ja laatua. Toiminnan ja laadun kehittämisprosessiin otetaan mukaan päiväkodin asiakasperheet, niin lapset kuin vanhemmat.

Kehittämishankkeeni **tavoitteena** on luoda päiväkodille uusi toimintatapa. Uusi toimintatapa auttaa tulevien toimintakausien alkaessa henkilökuntaa osallistamaan päiväkodin lapset ja vanhemmat toiminnansuunnitteluun. Tavoitteena on, että aina uuden toimintakauden alkaessa henkilökunnasta kootun työryhmän on helppo toteuttaa ryhmäkeskustelu vanhempien kanssa. Myös lapsille suunnattu haastattelurunko antaa päiväkodille uuden tavan huomioida lapset paremmin suunniteltaessa toimintaa tulevaisuudessa.

3 KASVATUSKUMPPANUUS JA LASTEN OSALLISUUS OSANA LAADUKASTA VARHAISKASVATUSTA

Tässä kappaleessa tulen käsittelemään päivähoiton laatua, varhaiskasvatusta, lasten ja vanhempien osallisuutta päivähoitossa sekä kasvatuskumppanuutta, jotka muodostavat teoreettisen viitekehyksen hankkeelleni.

3.1 Varhaiskasvatus päivähoitossa

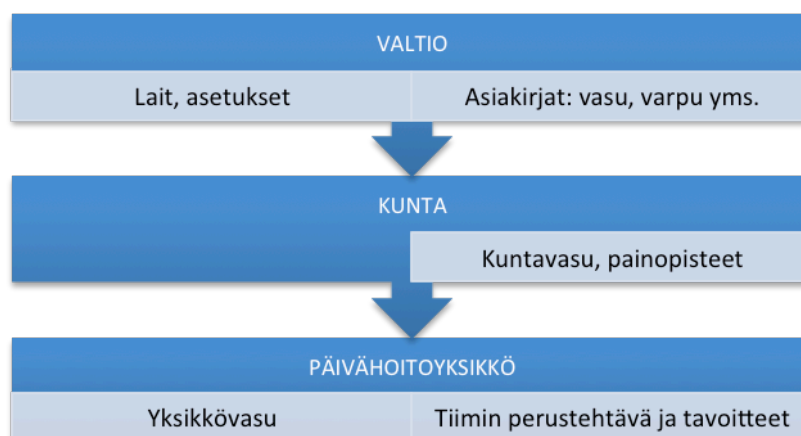
Laadukkaan varhaiskasvatuksen ylläpitäminen vaatii kasvattajilta jatkuvaa toiminnan arviointia. Valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) on päivähoitossa käytössä oleva asiakirja, joka ohjaa kasvatustyötä ja edellyttää kasvattajilta jatkuvaa oman työn arviointia ja kehittämistä (Hujala ym. 2012, 312). Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta olennaista on, että jokaisella kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus omasta tekemisestään päivähoitossa. Varhaiskasvatuksessa keskeisimpänä voimavarana voidaan pitää ammattitaitoista henkilöstöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11.)

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan vanhempien sekä kasvatushenkilökunnan välistä kiinteää yhteistyötä, jotta kasvatuksesta muodostuisi lapselle mielekäs kokonaisuus. Yksi varhaiskasvatuksen tärkeimpiä voimavaroja on ammattitaitoinen henkilöstö. Henkilöstön on työssään tärkeää painottaa lapsuuden itseisarvoista luonnetta, vaalia lapsuutta sekä pyrkiä ohjaamaan lasta ihmisenä kasvamisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 11-13.) Varhaiskasvatus on tavoitteellista kasvatusta, minkä päämääränä on vahvistaa lapsen kasvua ja kehitystä oman elämänsä vaikuttajana. Lapsen mielipiteillä on väliä suunniteltaessa laadukasta varhaiskasvatusta päivähoitossa. Päivähoiton varhaiskasvatus pitää sisällään hoitoa, kasvatusta sekä esiopetusta. Keskeisimpänä varhaiskasvatusta toteuttavana tahona pidetään lasten päivähoitoa. Suomalaisessa päivähoitossa toimii *educare*-malli, jonka mukaan niin lapsen hoidolliset kuin

kasvatukselliset tarpeet sekä vanhempien toiveet tulee huomioida kokonaisvaltaisesti. (Hujala, Parrila, Lindberg, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1999, 6.)

Varhaiskasvatukselle valtio on säätänyt omat lait ja asetukset, jotka tulee ottaa huomioon päivähoitopalveluita järjestettäessä. Päivähoitolait ja –asetukset luovat lasten päivähoidolle ja sen piirissä annettavalle varhaiskasvatukselle toiminnallisen perustan ja samalla määrittävät varhaiskasvatuksessa tapahtuvan toiminnan vähittäisvaatimukset (Päivähoidon lakiopas 2010, 23). Päivähoitolain nimike muuttui varhaiskasvatuslaiksi ja se tuli voimaan 1.8.2015. Uudistuneessa varhaiskasvatuslaissa (1 luku 1 §) varhaiskasvatuksella tarkoitetaan *lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka*. Uudistetun lain tavoittena on, että laadukas ja saavutettavissa oleva varhaiskasvatus ja esiopetus taataan koko ikäluokalle.

Varhaiskasvatusyksiköissä on otettava huomioon sekä valtakunnan että kuntien omat linjaukset, jotka luovat raamit niin yksittäisen tiimin kuin työntekijöiden työskentelylle. Seuraavassa kuviossa (kuvio 3) ilmenee varhaiskasvatuksen ohjauksen tasot, jotka määrittelevät työtä päivähoitossa.

Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen ohjauksen tasot (Mikkola & Nivalainen 2009, 12)

Varhaiskasvatussuunnitelman merkitys päivähoitossa

Suomessa päivähoiton sisällöllistä toteuttamista ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi yhdenmukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita.* Varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteena on myös huomioida vanhempien osallisuus lapsen kasvatuksessa sekä lisätä samalla kasvattajien ammattillista tietoisuutta. Valtakunnallisen suunnitelman tarkoituksena on ohjata kaikkia päivähoiton toimintamuotoja ja auttaa kuntia laatimaan omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 7-8.)

Varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisilla että kunnallisilla asiakirjoilla. Jokainen kunta laatii valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteella oman varhaiskasvatussuunnitelman, josta edelleen jokainen päivähoitoyksikkö tekee oman yksityiskohtaisemman varhaiskasvatussuunnitelmansa. Päiväkodin omat varhaiskasvatussuunnitelmat toimivat varhaiskasvatuksen ohjauksen ja henkilöstön työvälineenä työtä tehtäessä. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat iso osa varhaiskasvatuksen arkea ja henkilökunnan tulee sitoutua niiden tuottamiseen, toteuttamiseen, seurantaan ja arviointiin. Jokainen yksikkö laatii kunnan varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta oman toimivan varhaiskasvatussuunnitelmansa, joka on keskeinen perusta, kun luodaan toimiva vanhempien ja henkilökunnan muodostama kasvatuksellinen yhteisö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 43.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat muutoksessa 1.8.2015 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain myötä. Opetushallitus on laatimassa uudistuneet varhaiskasvatussuunnitelman perusteita siten, että ne otettaisiin paikallisesti käyttöön 1.8.2017. Lokakuun lopulla 2016 on tarkoitus, että valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet olisivat valmiina käytettäväksi. (Vasu 2017) Uuden varhaiskasvatussuunnitelman keskeisimpinä uudistuksina on Varhaiskasvatuslain 10 tavoitteen toteutu-

minen, osallisuuden vaikuttaminen ja lisääminen, toimintakulttuurin kehittäminen, varhaiskasvatuksen laadun jäsentäminen, vahva ammatillinen osaaminen, varhaiskasvatuksen yhdenvertainen toteutuminen sekä pedagogiikan ”kirkastaminen”. (Costiander & Kola-Torvinen 2015)

3.2 Päivähoidon laatu

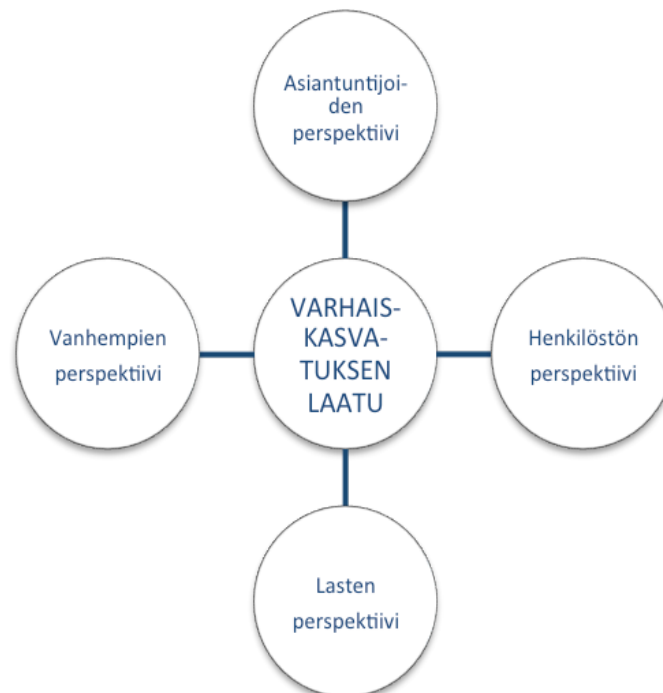
Laadukkaan päivähoidon tulisi toteutua päivittäin lapsen arjessa, siinä ympäristössä, missä lapsi päiväkotipäivänsä viettää. Ammattilaisten tehtävänä on määritellä laadukas päivähoito, jossa heidän tulee ottaa huomioon myös vanhempien mielipiteet lasta koskevia päätöksiä tehdessä. (Turja & Hujala 2002, 44-45.) Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on vaikutus lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kronqvistin ja Jokimiehen (2008, 15) mukaan asiakasnäkökulmasta katsottuna päivähoidon laadun kehittämisen edellyttää tietoa juuri heidän tarpeistaan.

Suomessa päivähoidon laatua ohjaavat lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset, joista keskeisimpinä ovat varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Aliila 2013, 31). Päivähoidossa keskeisimpänä päämääränä laadusta puhuttaessa nousee pyrkimys päivähoidon kasvatustoiminnan kehittämiseen ja laadukkaan toiminnan ylläpitämiseen eli laadunhallintaan. Päivähoidon laadun tärkeänä osana on asiakkaiden näkökulman esille nostaminen ja heidän kuunteleminen suunniteltaessa laadukasta päivähoitoa. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 153-154.) Kronqvistin ja Jokimiehen (2008, 13) mukaan hyvä ja laadukas varhaiskasvatus edellyttää näkemystä siitä, miten ja miksi varhaiskasvatusta toteutetaan. Myös päivähoidon henkilökunnan tulisi miettiä työtä tehdessään, miten ja miksi varhaiskasvatusta toteutetaan ja ennen kaikkea ketä varten kasvattajat siellä ovat.

Aliila (2013, 38-42) on taas väitöskirjassaan todennut, että laatu määritellään niiden ihmisten toimesta, jotka toteuttavat varhaiskasvatusta. Hänen mukaansa lapset ja aikuiset yhdessä luovat laadun varhaiskasvatukselle. Laadun määrittelyllä on tarkoituksena hakea konkreettisia tavoitteita, mitä varhaiskasvatuksessa halutaan toiminnalla saavuttaa. Konkreettisten ta-

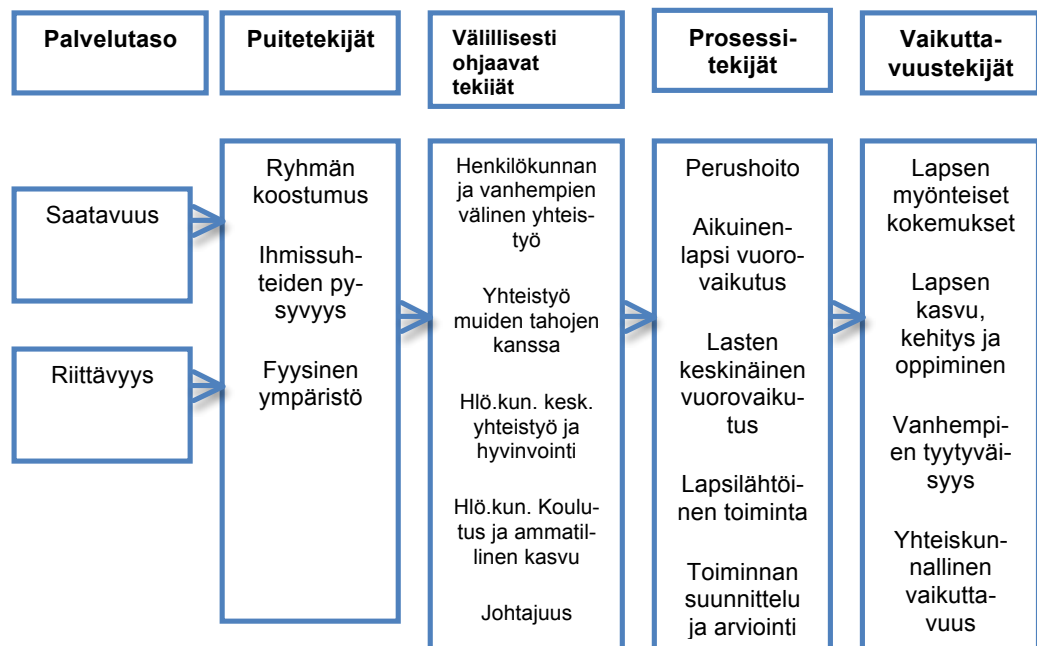
voitteisiin pääseminen ei aina ole helppoa ja se vaatii kaikilta varhaiskasvatuksen piirissä olevilta joustavuutta sekä toimivaa yhteistyötä kaikkien osapuolten kesken. Ilman näkemystä siitä, millaista on hyvä varhaiskasvatus, ei varhaiskasvatuksen laatua voida Alilan (2013,44) mukaan määrittää.

Alila (2013, 46) on väitöskirjassaan tuonnut esille Katzin (1993) moninäkökulmaisen laadun mallinnuksen varhaiskasvatuksen toiminnalle, joka kuvaa hyvin niitä lähtökohtia, jotka vaikuttavat myös käytännön elämässä laatuun päivähoitossa. Tässä mallissa on siis neljä eri perspektiiviä, jotka vaikuttavat varhaiskasvatuksen laatuun (kuvio 4). Näissä neljässä perspektiivissä vaikuttavina tekijöinä on ensimmäisenä tutkijoiden ja ammattilaisten näkökulma, toisena vanhempien, kolmantena henkilöstön ja neljäntenä lasten näkökulma varhaiskasvatuksen laatuun. Kehittämishankkeen kannalta tässä mallinnuksessa mielenkiintoisina tekijöinä nousi esille vanhempien ja lasten näkökulma laatuun. Katzin jäsennyksessä vanhempien näkökulma laatuun muodostuu heidän arvioidessa toiminnan vastaamista perheiden omiin tarpeisiin. Vastaavasti taas lasten näkökulmassa korostuu se, miten lapset kokevat toiminnan päivähoitossa. (Alila 2013,46.)

Kuvio 4. Varhaiskasvatuksen neljä perspektiiviä Katzin (1993) mukaan (Alila 2013,46)

Suomessa on käytössä päivähoidon laadusta puhuttaessa Hujalan kehittämä laadunarviointimalli, joka julkaistiin ensimmäisen kerran jo vuonna 1995. Tämän jälkeen laadunarviointimallia on päivitetty, joka kertoo siitä, miten se elää kontekstuaalisina ajassa ja paikassa. (Alila 2013, 50.) Tässä laadunarviointimallissa (kuvio 5) päivähoidon laatua tarkastellessa voidaan erottaa neljä erilaista laatutekijää: 1. Päivähoidon laatua säätelevät **puite-tekijät**, 2. Toiminnallista laatua säätelevät **välilliset tekijät**, 3. Kasvatusprosessiin liittyvät tekijät eli **prosessitekijät** ja 4. Tuotoksen taso eli **vaikuttavuustekijät**. Näitä laatutekijöitä voidaan tarkastella päivähoidossa joko erillisinä osa-alueina tai kaikki tekijät huomioon ottaen, jotka yhdessä muodostavat kokonaisvaltaisen laadunarvioinnin kehiksen (Parrila 2004, 74). Tämä laadunarviointimalli toimii hankkeessani teoreettisena viitekehiksenä vanhempien ryhmäkeskusteluillan tuloksia analysoitaessa.

Kuvio 5. Päivähoidon laadunarviointimalli Hujalan (1999) mukaan.

Hujalan ja Fonsénin (2012, 317-318) mukaan malli rakentuu näkökulmittaan neljän erilaisen laatutekijän varaan, joiden lähtökohtana on lakisää-

teinen vaatimus päivähoitopalveluiden riittävydestä ja saatavuudesta. Kaikkien näiden laatutekijöiden oletetaan olevan riippuvaisia toisistaan. Niitä voidaan tarkastella myös erikseen, mutta keskenään nämä muodostavat päivähoiton laadunarvioinnille kokonaisvaltaisen kehyksen. Laadunarviointimallissa **puitetekijät** mittaavat edellytyksiä laadukkaan kasvatuksen toteutumiseksi ja säätelevät päivähoiton fyysisiä ja psyykkisiä edellytyksiä. Puitetekijöitä voidaan pitää laadukkaan päivähoiton toteutumisen reunaehtoina. **Välilliset tekijät** ohjaavat laatua välillisesti ja säätelevät toiminnallisesti päivähoiton laatua. Ne mittaavat mm. henkilöstön osaamisen varmistamiseen liittyviä tekijöitä, esimerkiksi kasvatustieteiden perheiden kanssa. Keskeisessä osassa välillisissä tekijöissä voidaan pitää varhaiskasvatussuunnitelman laatimista. **Prosessitekijöiden** avulla arvioidaan, miten hyvin kasvatustieteiden prosessi toteutuu lapsen ja kasvattajien välisen vuorovaikutuksen kautta. Prosessitekijät vaikuttavat suoraan siihen, millaista päivähoito parhaimmillaan on ja miten päivähoito vaikuttaa lapseen. Prosessitekijöiden avulla pystytään myös arvioimaan lapsen ja kasvattajan välistä vuorovaikutuksen laatua. Prosessitekijöissä toiminta painottuu lasten osallisuuteen. **Vaikuttavuustekijät** taas kartoittavat asiakasperheiden ja lasten tyytyväisyyttä ja vaikuttavuutta annettuun päivähoitoon. Nämä tekijät kuvaavat yksinkertaisesti tuotoksen tasoa ja laatua. (Hujala ym. 2012, 319.) Yhdessä nämä laatutekijät muodostavat kokonaisuuden, joka toimii pohjana varhaiskasvatuksen laadun teoreettisena järjestäjänä ja mallina laadun arvioinnille (Alila 2013, 52).

Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella Suomessa on oikeus kunnalliseen päivähoitoon. Laadukkaalla päivähoitolla on vaikutuksensa esimerkiksi lapsen sosiaalisten taitojen kehityksessä. Laadun arvioinnissa on erittäin merkittävä tehtävä tukea päivähoitossa laadullisen tasa-arvon toteutumista, josta ennen kaikkea hyötyvät lapset. Päivähoiton laadussa on paljon yksikkökohtaisia eroja. Näiden erojen poistaminen vaatii paljon työtä ja oman työn arviointia sekä kehittämistä, jotta saataisiin päivähoiton laadullinen tasa-arvo toteutumaan. Pystyäkseen kehittämään päivähoiton laatua tulee kasvattajien kuunnella enemmän asiakkaita ja huomioida heidän

mielipiteensä. Päivähoidon laadun mittarina voidaan pitää asiakastyytyvyyttä ja sitä miten se ilmenee päivähoitossa. (Hujala ym. 2007, 155-157.)

Yhtenä tärkeänä tekijänä päivähoitoon laadun edistämiseksi pidetään vanhempien osallisuutta päivähoitoon. Heidän mielipiteidensä kuuntelu kuuluu osaksi laadukasta hoitoa ja toimivalla kasvatuskumppanuudella pystytään kehittämään päivähoitoon laadua. Toimintaympäristön ja kasvat-taja-lapsi-suhteen merkitys on suuri, kun puhutaan siitä, mitä laadukas päivähoito on. Näiden laadua pystytään päivähoitossa mittaamaan hyvin kysymällä: ”Millainen on lapsen päivä?” ja ”Viihtyykö lapsi päiväkodissa?”. (Kronqvist & Jokimies 2008, 12-15.)

3.3 Asiakasperheiden osallisuus päivähoitossa

Suomen perustuslaissa (1999, 6 §) sanotaan, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Myös Yhdistyneiden Kansakuntien (YK:n) lapsen oikeuksien julistuksessa korostetaan lapsen osallisuutta. Artiklan 12 ja 13 mukaan sopimusvaltiot takaavat lapselle oikeuden ilmaista mielipiteitään lasta koskevissa asioissa kehitystason mukaisesti sekä lasta tulee kuunnella häntä koskevissa päätöksissä. (Unicef) Lasten osallisuus ja vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin ikätasoisesti on YK:n lasten oikeuksien julistuksessa 12 artiklassa, kohdassa 1 ja 2. (Unicef) Lapsi tarvitsee kokemuksia siitä, että voi omalla toiminnallaan vaikuttaa oman päiväkotiryhmänsä toimintaan sekä omaan toimintaansa. Positiivisten kokemusten myötä osallisuudelle tulee aidosti merkityksellistä lapsen elämään. Tämän toteutuminen edellyttää kasvattajilta heittäytymistä lasten maailmaan sekä lasten arvostamista heidän omissa mielipiteissään. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 6.)

Kronqvistin ym. (2008, 10) mukaan vanhempien osallisuutta päivähoitossa pidetään merkittävänä osana varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa. Vanhempien mielipiteillä on väliä, kun puhutaan laadukkaasta varhaiskasvatuksesta. Heidän osallisuuttaan toiminnan suunnitteluun ei voi väheksyä. Myös lasten osallisuus tulee huomioida päivähoitoa suunniteltaessa.

Osallisuudella tarkoitetaan Turjan (2012, 47) mukaan sitä, että ihmiset voivat tulla kuulluiksi ja saada vaikuttaa heitä koskeviin päätöksiin osallistamalla yhdessä asioiden suunnitteluun. Lasten osallisuudella tarkoitetaan yleisesti kommunikaatiota lapsen kanssa sekä hänen kuuntelemista ja lapsen omien mielipiteiden kunnioittamista. Osallisuuden kautta lapsi voidaan nähdä aktiivisena toimijana omaa elämäänsä koskevissa asioissa ja päätöksissä, lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. (Pajulammi 2013, 96.) Lapsella on oikeus olla iloinen ja tuntea itsensä tärkeäksi. Hänen tulee saada leikkiä ja tulla huomioiduksi juuri sellaisena kuin hän on omassa elinympäristössään. Lapsen tulee saada harjoitella uusia taitoja turvallisessa ympäristössä. (Venninen 2011,7.) Vennisen ym. (2011, 10) mukaan vanhemman luottamusta ja yhteistyöhalua päivähoitossa osallistumiseen ja vaikuttamiseen lisää kasvattajan ja lapsen hyvä vuorovaikutussuhde. Vanhempien osallisuus päivähoitossa perustuu heidän kasvatusoikeuteen lapseensa nähden.

Päivähoitossa osallisuuden katsotaan liittyvän vahvasti kasvatuskumppanuuteen ja lasten asemaan päivähoitossa. Uudistuneessa varhaiskasvatuslaissa (8.5.2015, 2 a § 9) sanotaan, että lapsen on saatava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Lasten osallisuus perustuu aikuisen ja lapsen vuorovaikutukselliseen kanssakäymiseen kaikissa kohtaamisissa jokapäiväisissä pienissä tilanteissa. Onnistunut osallisuuden kokemus synnyttää lapsessa ilon tunteita ja hän kokee, että kuuluu osaksi yhteisöä, missä hän päivänsä viettää. (Leinonen 2014, 18.) Kasvattajan rooli on merkittävä, kun puhutaan vuorovaikutuksellisuudesta päivähoitossa. Se, millaiseksi lapsen ilmapiiri päivähoitossa luodaan, vaikuttaa lapsen halukkuuteen osallistua yhteiseen keskusteluun ja häntä koskeviin päätöksiin ryhmässä. Lapsen osallisuudella on suuri merkitys heidän hyvinvointinsa kannalta. Lapselle itselleen osallisuus voi tarkoittaa uuden asioiden oppimista ja turvaa sekä kiintymistä siihen yhteisöön, jossa hän viettää aikaansa. Osallisuus ei siis pelkästään ole vanhempien ja kasvattajien yhteinen asia, vaan myös lapsilla on oikeus osallisuuteen. (Eskel& Marttila 2013,86.) Käytännössä tämä merkitsee lapselle tunnetta yhteenkuuluvuudesta ja sitä, että häntä kuunnellaan jokapäiväisissä tilan-

teissa päiväkodissa; niin leikissä kuin ohjatuissa toiminoissa. Lapsen osallisuus päivähoitossa on enemmän kuin pelkkä mahdollisuus osallistumiseen, tunne siitä, että hän saa vaikuttaa ja osallistua yhteisönsä elämään (Eskel & Marttila 2013, 78).

Pääkaupunkiseudulla tehdyssä tutkimuksessa, lasten osallisuuden rakentumisesta varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajien näkökulmasta, Leinonen (2014, 34-35) toteaa, että lapsen kuuleminen ja hänen aloitteisiinsa vastaaminen eivät yksin riitä päiväkodin arjessa, mikäli lapsen osallisuutta halutaan tukea ja hänen kehitystään vahvistaa. Hänen mielestään lasten mielipiteillä tulisi olla enemmän vaikutusta koko ryhmän toimintaan. Tärkeä osa lapsen osallisuutta päivähoitossa on vuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välillä, jossa kasvattaja kyselee, havainnoi ja keskustelee lapsen näkökulmista ilman että pelkää kasvattaja kuuntelee lasta. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa yksi eniten käytetty osallisuuden arviontimalli on Shierin malli, joka koostuu viidestä osallisuuden askelmasta. Malli on alun perin otettu käyttöön koululaisten ja nuorten osallisuuden toiminnassa, mutta Leinonen on ottanut tämän mallin käyttöön myös varhaiskasvatuksessa (kuvio 6). Tämän mallin avulla pystytään hahmottamaan lasten osallisuuden toteutumista. Mitä ylemmäksi osallisuuden portaissa päästään, sitä enemmän lapsi pystyy osallistumaan ja vaikuttamaan omaan toimintaansa. Shierin (2006, 17) mallissa on viisi eri tasoa, jotka ovat jaettu kolmeen eri kohtaan, jotka määrittävät aikuisen sitoutuneisuutta lapsen osallisuuteen; valmius (opening), mahdollisuus (opportunities) ja velvoite (obligations). Mallia voidaan myös käyttää mukaillen vanhempien osallisuutta tutkittaessa. Kuitenkin on myös syytä muistaa, että mallin tarkoituksena on toimia apuvälineenä toiminnan kehittämisessä. Taulukon avulla pystytään konkretisoimaan, miten lasten osallisuus toteutuu aikuisten avulla, sillä aikuinen omalla toiminnallaan toimii lapsen osallisuuden toteuttajana. (Pajulammi 2014, 239.)

OSALLISUUDEN TASOT	AVAUTUMINEN	MAHDOLLISTAMINEN	VELVOITTAMINEN
5. Lapset jakavat vallan ja vastuun päätöksentekoprosessissa	Oletko valmis jakamaan sinulle aikuisen kuuluvaa valtaa lasten kanssa?	Onko teillä toimintatapoja, joilla aikuiset voivat jakaa valtaa ja vastuuta päätöksenteossa?	Voivatko lapset jakaa valtaa ja vastuuta työyhteisösi päätöksentekoprosessissa?
4. Lapset otetaan mukaan päätöksentekoon	Oletko valmis ottamaan lapset mukaan päätöksentekoprosessiin?	Onko sinulla toimintatapoja, joilla voit ottaa lapset mukaan päätöksentekoprosessiin?	Tuleeko lapset ottaa mukaan päätöksentekoprosessiin työyhteisösi toiminnassa?
3. Lasten mielipiteet otetaan huomioon	Oletko valmis huomioidaan lasten mielipiteet?	Työskenteletkö niin, että lasten omien mielipiteiden huomioiminen on mahdollista?	Onko lapsen mielipiteiden huomiointi osa työyhteisösi toimintaperiaatteita?
2. Lapsia tuetaan ilmaisemaan omia näkemyksiään	Oletko valmis tukemaan lasta ilmaisemaan omia näkemyksiään?	Työskenteletkö niin, että lapsen tukeminen ilmaista omia näkemyksiään on mahdollista?	Onko lapsen tukeminen ilmaisemaan näkemyksiään osa työyhteisösi toimintaperiaatteita?
1. Lapset tulevat kuulluksi	Kuuluuko lapsen kuunteleminen työyhteisösi toimintaperiaatteisiin?	Kuuluuko lapsen kuunteleminen työyhteisösi toimintaperiaatteisiin?	Kuuluuko lapsen kuunteleminen työyhteisösi toimintaperiaatteisiin?

Kuvio 6. Osallisuuden tasot Shierin (2001) tasomallia mukaillen. (Venninen, Leinonen & Ojala 2010, 10)

Turjan (2012, 50-52) mukaan lasten osallisuuden mahdollistamisella osoitetaan luottamusta heitä kohtaan. Mahdollistamalla lapsille aloitteen teon ja kuulemalla heitä osaavina toimijoina, tarjoaa kasvattajille ”peilin”, jota kautta kasvattajat pystyvät kehittämään omaa pedagogista toimintaansa sekä kehittymään ammatillisesti. Päiväkodin arki tarjoaa lapselle monenlaisia tilaisuuksia toteuttaa itseään ja mitä enemmän lapset tietävät mitä arjessa tapahtuu, sitä paremmin he kykenevät tekemään aloitteita ja ideoimaan omaa hoitopäiväänsä. (Turja 2012, 48-49.) Suomen perustuslain mukaisesti lapsilla on oikeus tulla kuulluksi ja oikeus ilmaista itseään. Päivähoidon ammattilaisilta edellytetään lapsen oikeuksien toteutumista arjessa kuuntelemalla heitä ja olemalla läsnä heidän arjessaan. Näin ollen kasvattajat voivat kuulla, mitä lapsilla on sanottavaa.

3.4 Kasvatuskumppanuus

Kannisen ja Sigfrisin (2013, 133) mukaan kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja kasvattajien välistä keskinäistä ja vastavuoroista vuorovaikutusta, jonka pyrkimyksenä on jakaa lapsen kasvatustehtävä yhteisesti lapsen tarpeet huomioiden. Vanhemmuutta korostetaan kasvatuskumppanuudessa lapsen ensisijaisena ihmissuhteena. Päivähoidon henkilöstön tehtävänä on tukea vanhemmuutta jakamalla omaa tietoaan lapsen tarpeista. Kasvatuskumppanuus korostuu varsinkin silloin, kun vanhempien voimavarat lapsen kasvatuksessa ovat heikot ja lapsi tarvitsee kehityksessään paljon tukea. Vaikka vastavuoroisuutta korostetaan kasvatuskumppanuudesta puhuttaessa, ovat siinä kuitenkin päivähoidon ammattilaisille suuremmat odotukset. Ammattilaisten tehtävänä on luoda kasvatuskumppanuudelle toimivat puitteet. Päivähoidolle on lainsäädännössäkin määritelty kaksi tärkeää tehtävää: lasten kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen sekä perheiden kotikasvatuksen tukeminen. (Karila 2006, 93-95.) 1.8.2015 voimaantulleessa (2 a § 10) uudistetussa varhaiskasvatuslaissa mainitaan, että kasvattajien tulee toimia yhdessä lapsen sekä hänen huoltajien kanssa yhteistyössä lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi. Kasvattajien tulee myös tukea lapsen huoltajia heidän kasvatustyössään.

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on asteittain lisätä ja samalla syventää kasvattajien ja vanhempien kohtaamisia. Kasvatuskumppanuuden yksi ideoista on tuoda koti ja päivähoito lähelle toisiaan, jotta vanhemmat ja henkilöstö pystyvät yhdessä luomaan lapselle turvallisen hoitopäivän. Toimivassa kasvatuskumppanuudessa koti ja päivähoito etsivät yhteistä ymmärrystä sille, miten lapselle saadaan turvaksi ehjä kasvu, kehitys ja oppimisen perusta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 17-21.) Kasvatuskumppanuus luo hyvän pohjan lapselle tärkeiden aikuisten välisestä yhteistyöstä. Vanhempien tulee olla tietoisia kasvatuskumppanuudesta ja heidän mielipiteensä tulee huomioida päivittäisissä keskusteluissa. Kasvatuskumppanuus on haaste niin yksittäiselle kasvattajalle, koko kasvatusyhteisölle kuin kasvatustyön jatkuvalla kehittämiselle. Kasvatuskumppanuus on jatkuvasti kehittyvä ja syvenevä käsite, joka löytää parhaan sisältönsä sil-

loin kun kasvattaja, vanhempi ja lapsi kohtaavat. (Kaskela& Kekkonen 2007, 8.) Kasvatuskumppanuudella on myös omat haasteensa päivähoitossa. Kumppanuudessa on hyvin pitkälle kysymys luottamuksesta vanhempien ja henkilökunnan välillä sekä toimivan suhteen muodostamisesta, jonka tarkoituksena on lapsen hyvinvointi molempia osapuolia kuunnellen. Kyse on aidosta kohtaamisesta ja avoimesta keskustelusta, jossa keskiössä on lapsi päivähoitossa. Lämsän (2013,51) mukaan haasteena toimivalle kumppanuudelle nähdään kasvatushenkilöstön ymmärrys ja kunnioitus siitä, että vanhemmilla on lastaan koskevaa tietoa ja asiantuntijuutta, joka tulee huomioida lapsen päivähoitosuunnitelmaa tehtäessä.

Varhaiskasvatuspalveluja suunniteltaessa on kasvatuskumppanuuden ajatuksen nimissä otettava huomioon vanhemmat. Heidän mukaan ottaminen työn kehittämiseen on vaativaa ja aikaa vievää, mutta lopputuloksena parhaimmillaan pystytään muuttamaan varhaiskasvatuksen työkäytänteitä ja työkulttuuria laadukkaampaan suuntaan (Kronqvist& Jokimies 2008, 15). Toimiva kasvatuskumppanuus mahdollistaa parhaimmillaan vanhempien osallisuuden toteutumisen päivähoitossa. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012,7) sanotaan, että kumppanuus merkitsee huoltajien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Toimivalla vuorovaikutussuhteella vanhemmat ja kasvattajat voivat luoda lapsen kehityksen kannalta myönteiset olosuhteet päivähoitolle.

Lapsen aloittaessa päivähoiton kasvatuskumppanuuden rakentaminen alkaa heti siitä hetkestä, kun vanhemmat käyvät tutustumassa päivähoitopaikkaan. Se, mitä ensimmäisinä päivinä päivähoitossa tapahtuu ja mistä asioista vanhemmat ja kasvattajat puhuvat yhdessä, käynnistää kasvatuskumppanuuden kehityksen. Tämä vaatii aikaa ja paljon yhteisiä keskusteluja sekä toimivaa vastavuoroisuutta. Intensiivisyydellä ja sensitiivisyydellä on suuri merkitys aloitusvaiheessa, jolloin kasvattajien on tarkoitus luoda kuulluksi tulemisen tunne sekä tunne siitä, että heitä kunnioitetaan. (Kari-koski& Tiillikka 2012, 80-85.) Kaikille päivähoitossa oleville lapsille laaditaan lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Henkilöstön tehtävä suunnitelmaa laatiessa on huo-

mioida vanhempien toiveet ja kiinnittää huomioita lapsen hyvinvointia koskeviin seikkoihin. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan myös säännöllisesti yhdessä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 33.)

Perheen ja päivähoidon välinen yhteistyö on merkityksellistä. Sillä on vaikutuksensa lapsen kasvuun ja kehitykseen. Toimivalla yhteistyöllä päivähoito pystyy tukemaan perheitä heidän kasvatustehtävissään. Kasvatuskumppanuudessa yhteistyön ja vaikuttamisen tulee olla molemminpuolista vuorovaikutusta päivähoidon ja kodin välillä. (Hujala, Puroila, Parrila & Niivala 2007, 114-116.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2006, 31) kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen parhaaksi. Yhdessä toimiminen edellyttää molemmilta osapuolilta keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta sekä toistensa kunnioittamista. Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista, jolloin päivähoidon toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Ominaista toimivalle kasvatuskumppanuudelle Kekkosen (2012, 59) mukaan voidaan pitää vanhempien ja kasvattajien keskinäistä hyväksyntää, kunnioitusta, avoimuutta sekä luottamusta ja jaettua vastuuta lapsesta.

Kekkonen (2012, 43-45) on väitöskirjassaan todennut, että kasvatuskumppanuus koskee kaikkia päivähoidon asiakasperheitä. Toimivan kasvatuskumppanuuden edellytykset ovat päivähoidon henkilökunnan vastuulla. Lapsen aloittaessa päivähoidon henkilökunnan tehtävänä on rakentaa vanhempien kanssa toimiva vuorovaikutus, jota ohjaavat kunnioitus, luottamus, kuuleminen ja vuoropuhelu. Kumppanuudessa tärkeää on läheinen yhteistyö, jossa kumpikin osapuoli kunnioittaa ja arvostaa toisen mielipiteitä. Kumppanuuden lähtökohtana on lapsi, jolle molemmat osapuolet haluavat rakentaa toimivan ja turvallisen kasvuympäristön. Parhaimmillaan toimiva kasvatuskumppanuus on toimiva ihmissuhde, jossa lapsi on kaiken keskiössä. Kasvatuskumppanuuden ideaalina pidetään päivähoitossa sitä, että vanhemmat ja ammatti-ihmiset työskentelevät yhdessä jakaen olennaisen, mutta erilaisen tiedon lapsesta toisilleen. (Kaskela & Kekkonen 2007, 19.) Toimivan kasvatuskumppanuuden tehtävänä

on yhdistää vanhempien ja kasvattajien tietämys lapsesta, jolla voidaan edesauttaa lapsen hyvinvointia sekä kasvua. Heidän roolinsa määritellään Kekkosen (2012, 22) mukaan tasavertaisiksi, mutta kuitenkin tehtäviltään erilaisiksi päivähoitossa.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

Kehittämishanke mukaili toimintatutkimusta. Kehittämishankkeeseen itse osallistuin hankkeen vetäjänä sekä työntekijänä kohdeorganisaatiossa. Hanke eteni syklisen mallin mukaisesti. Aineiston keruumenetelminä kehittämishankkeessa oli vanhempien avoin ryhmähaastattelu sekä lasten yksilöhaastattelut. Seuraavassa esittelen toimintatutkimuksen kulkua työssäni.

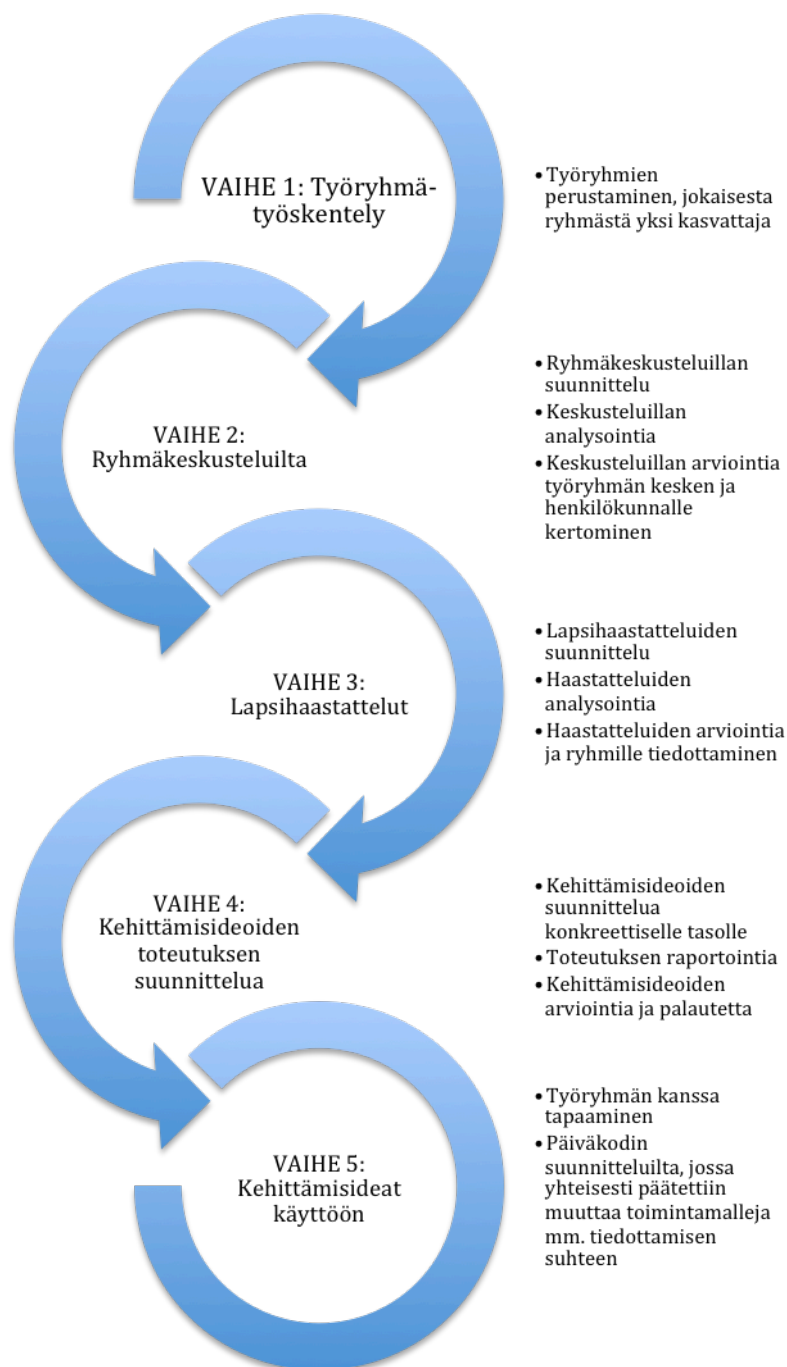
4.1 Tutkimuksellinen kehittämishanke

Toimintatutkimuksessa tavoitteena pidetään aina muutosta, jonka tarkoituksena on kehittää uusia taitoja sekä ratkaista ongelmia, joilla on suora yhteys kehittämishankepäiväkodin toimintaan (Anttila 2006, 440). Tutkimukselliseen kehittämishankkeeseen kuuluu yleensä käytännön ongelmien ratkaisuja sekä uusien ideoiden toteuttamista ja se voi saada alkunsa halusta saada aikaan muutoksia eri organisaatioissa (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 19). Toimintatutkimuksen keskeisenä henkilönä on pidetty amerikkalaista sosiaalipsykologia Kurt Lewiniä, joka toi esille 1940-luvulla useissa kirjoituksissaan toimintatutkimuksen käsitteen. Hänen tutkimuksissaan nousi esille toimintatutkimuksen kolme keskeisintä piirrettä: yhteistoiminnallisuus, demokraattisuus sekä teoriaa ja käytäntöä muuttava luonne. (Kananen 2014, 18.) Lewiniltä usein lainattu lause: ”*Mikään ei ole niin käytännöllistä kuin hyvä teoria*” kuvaa hyvin sitä, että toimintatutkimus lähtee siitä ajatuksesta, että teoria on sisällä käytännössä ja päinvastoin (Heikkinen 2010, 215-217). Toimintatutkimuksessa tuotetaan tietoa ja pyritään kehittämään olemassa olevia käytäntöjä entistä paremmiksi. Toimintatutkimus voi olla kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan uusia käytäntöjä arkeen. (Heikkinen 2007, 16-17.) Toimintatutkimusta voidaan myös määrittellä lähestymistapana, jossa tutkija osallistuu tutkittavan yhteisön toimintaan, samalla pyrkien yhdessä tutkittavan yhteisön kanssa ratkaisemaan esille nousseita ongelmia (Eskola & Suoranta 2008, 127). Metsämuurosen (2008, 29) mukaan toimintatutkimus voidaan määrittellä siten, että toimintatutkimus on tilanteeseen sidottua, yhteistyötä vaativaa, osallistuvaa sekä itseään tarkkailevaa tutkimusta. Kehittämishankkeessani toimintatut-

kimukselliset kriteerit täyttyivät, sillä tavoitteeni oli saada hankepäiväkodin arkea laadukkaammaksi vanhempien ja lasten osallisuuden avulla. Toimintatutkimuksessa pyritään saamaan ihmiset uskomaan itseensä ja heidän omiin toimintamahdollisuuksiinsa (Heikkinen 2007, 20).

Toimintatutkimukseen kuuluu syklisyys. Kehittämishankkeeni eteni syklisen luonteen mukaisesti, jota kuvasi toimintatutkimuksessa käytettävä spiraalimalli. Päivähoidossa tehtävä työ on jatkuvaa oppimista ja kehittymistä vanhempien sekä lasten osallisuus huomioiden. Perheiden esittämät toiveet huomioitiin päiväkodin arjessa. Asiakasperheet vaihtuvat vuosittain, minkä vuoksi tämänmuotoinen asiakasperheiden osallistaminen arkea kehitettäessä etenee syklimäisesti. Joka vuosi opitaan uutta sekä pystytään kehittämään henkilökunnan omaa osaamista. Siksi toimintatutkimuksessa käytettävä spiraalimalli kuvasi hyvin kehittämishankkeessa tapahtuvaa jatkuvaa kehittymistä ja oppimista.

Olen kuvannut seuraavassa spiraalimallissani (kuvio 7) yhden syklin, jonka mukaan etenin hankkeessa. Ylimpänä ja ensimmäisenä vaiheena spiraalimallissani oli työryhmätyöskentely, josta hankkeeni lähti liikkeelle. Toikon ja Rantasen (2009, 67) mukaan spiraalimallin ensimmäinen kehä vasta muodostaa lähtökohdat toiminnan kehittämiseksi. Tämän aikana hankkeen perusteluja, organisointia, toteutusta ja arviointia koetellaan ja niistä lähtee jatkumo seuraaville kehille/sykleille. Jokainen uusi kehä täydentää edellistä kehää ja sanotaan, että kehittämisen tuloksellisuus on kiinni siitä, kuinka monta kehää/sykliä hankkeen aikana ehditään toteuttaa. Tämä hanke sisälsi yhden suuren syklin, joka piti sisällään viisi eri vaihetta. Jokaisen toimintakauden alussa syklit lisääntyvät ja kehittäminen päiväkodissa tapahtuu jatkuvana muutoksena ja kehittämisenä laadukkaampaan päivähoidon yhdessä lasten ja perheiden avulla.

Kuvio 7. Kehittämishankkeen spiraalimalli

Ensimmäinen vaihe spiraalimallissa kuvastaa hankkeen aloitusta ja työryhmän kokoamista. Hankkeeni aloitin kokoamalla päiväkodin jokaisesta ryhmästä yhden kasvattajan työryhmätyöskentelyä varten. Työryhmät koontuivat yhteensä syksyn aikana yhteensä neljä kertaa. Työryhmässä keskustelimme siitä, mitä halusimme vanhemmilta tietää ja mitä me haluamme heille kertoa omasta näkemyksestäme kasvattajina. Työryhmän

kanssa suunnittelimme yhdessä keskustelurungon vanhempien ryhmäkeskusteluillalle. Oma roolini ensimmäisessä syklissä oli koollekutsuja ja työryhmän vetäjä.

Toinen vaihe kuvasi ryhmäkeskusteluiltaa ja vanhempien osallistumista hankepäiväkodin laadun kehittämiseen. Oma roolini oli keskusteluillassa niin illan vetäjänä kuin motivoijana keskustelun ylläpitämiselle. Tämän keskusteluillan nauhoitin c-kasetille ja heti illan jälkeen kuuntelin aineiston läpi ja litteroin sen sanatarkasti. Litteroinnin jälkeen työryhmä kokoontui ja kerroin heille, mitä toiveita vanhemmilla oli hankepäiväkodin kehittämisen kannalta. Työryhmä vei asiat eteenpäin myös omille tiimeille tiedoksi. Kerroin myös vanhempien keskusteluillan sisällön päiväkodin viikkopalaverissa koko talon henkillökunnalle.

Kolmas vaihe on lasten yksilöhaastattelut. Itse tutkijana pidin yksin lasten haastattelut, jotka kirjasin ylös ja nauhoitin ne myös C-kasetille. Kaikkea lasten vastauksista ei voinut nauhoittaa, sillä osa lapsista vain näytti sormellaan vastauksen hymynaamoista. Haastattelujen purkamisen jälkeen kerroin työryhmälle lasten vastaukset, jotka he edelleen välittivät tiimeilensä. Lasten vastauksista keskusteltiin myös koko talon palaverissa.

Neljäs vaihe piti sisällään kehittämisideoiden suunnittelua yhdessä työryhmän kanssa, jossa toimin vetäjänä ja kokoonkutsujana ryhmälle. Mietimme yhdessä vastausten pohjalta, miten voisimme kehittää hankepäiväkodin toimintaa vanhempien ryhmäkeskusteluillan ja lasten yksilöhaastatteluista nousseiden ideoiden ja toiveiden pohjalta.

Viides vaihe kuvaa asioita, joita vanhemmat ja lapset toivoivat ja jotka otettiin käytäntöön saman tien. Tätä edelsi talon yhteisiä palavereja sekä vuoden alussa suunnitteluilta, joissa päätimme talon uusista suuntauksista hankkeeni pohjalta. Esimerkiksi tiedottamista parannettiin huomattavasti päiväkodissa.

Näiden vaiheiden jälkeen työn jatkuva kehittäminen jatkui hankepäiväkodissa rakennetun mallin mukaisesti spiraalimallia mukailien. Prosessi ei siis lopu tähän kehittämishankkeeseen, vaan tämän hankkeen

kautta saadaan jatkuvuutta vastaavanlaisille ryhmäkeskusteluille ja työryhmille päiväkodissa. Tätä voidaan tehdä aina uuden toimintakauden alussa. Tämä jatkumo muodostaa spiraalimallin mukaisen kehittämisen hankkeessani, koska tässä mallissa kehittämistoiminnan tulokset asetetaan aina uudelleen arvioitaviksi. Kehittäminen ei aina johda ehdottomaan totuuteen, vaikka perheiden ja henkilökunnan antamat kehittämisideat toiminnalle olisivatkin juuri tällä hetkellä hyvin toimivia. Kehittäminen johti toiminnassa jatkuvaan vuorovaikutukselliseen ja reflektiiviseen kehittämiseen yhdessä perheiden ja henkilökunnan kanssa. Kehittämistoiminta hankepäiväkodissa oli tässä mielessä jatkuva prosessi. (Toikko & Rantanen 2009, 66-67.)

Ojasalon ym. (2014, 58-59) mukaan toimintatutkimuksen avulla pyritään yhdessä ratkaisemaan käytännön ongelmia ja saamaan aikaan muutosta parempaan. Tässä lähestymistavassa ollaan kiinnostuneimpia siitä, miten asioiden pitäisi olla eikä siitä, miten ne tällä hetkellä ovat. Toimintatutkimuksessa oleellista on ottaa käytännöissä toimivat ihmiset mukaan aktiiviksi osallisiksi hankkeen kehittämiseen. Vanhempien ryhmäkeskustelun ja lasten yksilöhaastatteluiden avulla pyrittiin muuttamaan hankepäiväkodin toimintatapoja ja saamaan asiakasperheet uskomaan konkreettisesti siihen, että heillä oli mahdollisuus vaikuttaa lapsensa arkeen päiväkodissa. Kanasen (2014, 11) mukaan toimintatutkimus pitää sisällään lupauksen paremmasta. Hän näkee yhteistyön oleellisena osana tutkimuksen, jossa pyritään saamaan aikaan muutosta. Kohdeorganisaatiossa tapahtuva kehittäminen keskustelun ja haastattelujen myötä oli lupaus paremmasta arjesta kohdeorganisaatiossa. Toimintatutkimuksessa on muistettava se, että aina ei välttämättä muutosta tapahdu ja on myös pystyttävä varautumaan siihen, että muutos on erilainen kuin prosessin alussa oltiin ajateltu. (Ojasalo ym. 2014, 59.)

Olennessa osa kehittämishanketta oli saada tietoa asiakasperheiltä, miten päiväkodin laatua voidaan parantaa ja mitä toiveita heillä oli hyvälle päivälle hankepäiväkodissa. Kuulan (2000) mukaan toimintatutkimuksessa pyritään muuttamaan vallitsevia käytäntöjä. Hankepäiväkodissa on hyvin vähän osallistettu perheitä osaksi arjen suunnittelua ja kehittämistä. Tämän

toimintatutkimuksen kautta saatiin niin vanhemmat kuin lapset osallisiksi kehittämään jo olemassa olevia käytäntöjä. Olennaisin osa toimintatutkimusta oli se, että kyselyihin vastaavat ihmiset otettiin aktiivisiksi osallisiksi mukaan kehittämiseen. Kehitystä päiväkodin arjessa ei voi tapahtua ilman, että kuunnellaan osallisia ja heidän toiveitaan. Tutkimuksellisella kehittämistoiminnalla tavoitellaan työhön konkreettisia muutoksia. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tavoitteena voidaan pitää kysymysten ja ongelmaratkaisujen lisäksi myös niiden kuvaamista ja välittämistä laajempaan keskusteluun. (Toikko & Rantanen 2009, 22-23.)

Kanasen (2012, 41) mukaan toimintatutkimuksessa tutkija on itse mukana kehittämiskohteen toiminnassa. Toimintatutkimuksessani haasteeksi nousee aina vetäjän rooli, sillä sosiaaliset taidot sekä ryhmäkäyttäytyminen ovat avainasemassa hankkeessa, jossa ollaan tekemisissä ihmisten kanssa (Kananen 2014, 67). Oma roolini hankkeessa mukaili osittain Toikon ja Rantasen (2009, 91) mainitsemaa kehittäjä-työntekijä-roolia, jonka tehtävänä oli kehittää omaa työtä sekä työyhteisöään ryhmänvetäjänä. Vanhempien ryhmäkeskusteluilla tutkijana koin, että ryhmän vetäjän tärkeimpiä tehtäviä oli luoda keskustelulle hyvä ilmapiiri. Vetäjän tehtävänä oli myös kannustaa ja rohkaista osallistujia keskustelemaan keskenään illan aiheesta ilman, että itse vetäjä oli aktiivinen osallistuja (Valtonen 2005, 223-224). Oman roolini kehittämishankkeessa koin hyväksi tutkimuksen etenemisen kannalta. Niin lasten yksilöhaastatteluissa kuin vanhempien ryhmäkeskusteluilla toimin kuuntelijana ja kannustajana toimintojen eteenpäin viemisessä. Myös oma roolini työyhteisön jäsenenä antoi minulle hyvän mahdollisuuden auttaa työyhteisöä työskentelmään toimintatutkimuksen syklisen prosessin mukaisesti. (Kananen 2014, 67-69.)

4.2 Aineiston hankintamenetelmät

Kehittämishankkeeni aineisto koostui vanhempien avoimesta ryhmäkeskustelusta sekä lasten yksilöhaastatteluista. Seuraavassa esittelen tutkimusaineiston hankintamenetelmäni.

4.2.1 Vanhempien ryhmäkeskusteluilta

Ojasalon ym. (2014,41-42) mukaan ryhmäkeskustelu on hyvin käyttökelpoinen menetelmä kehittämistyössä ja sen etuna voidaan pitää nopeasti saatavaa tietoa usealta henkilöltä samanaikaisesti. Ryhmäkeskusteluissa päästään usein myös syvemmälle aiheisiin kuin yksilohaastatteluissa.

Hankkeessani vanhempien ryhmähaastattelu järjestettiin avoimena ryhmäkeskusteluilta, jossa vanhemmat kertoivat omia ajatuksiaan ja toiveitaan kuluvalle toimintakaudelle hankepäiväkodissa. Työryhmän kanssa suunnittelimme yhdessä illan kulun ja kysymykset, joihin kasvattajat halusivat vanhempien mielipiteitä. Ryhmäkeskustelussa ryhmän vetäjän rooli oli keskeinen. Itse osallistuin ryhmäkeskusteluun vetäjän roolissa eikä henkilökunnasta paikalla ollut muita kuin minä ja päiväkotimme johtaja. Hankkeeni ryhmäkeskustelu menetelmänä mukaili fokusryhmähaastattelua sekä ryhmähaastattelua. Ryhmähaastattelua voidaan pitää keskusteluna, jossa osallistujat voivat vapaasti kommentoida esille nousseita asioita melko spontaanistikin. Ryhmähaastattelutilanteissa haastattelija esittää kysymyksiään niin koko ryhmälle yhtä aikaa kuin myös välillä kysymykset voidaan osoittaa tietylle ryhmän jäsenelle. Fokusryhmähaastattelua toisinsanoen täsmäryhmähaastattelua käytetään tavallisimmin silloin, kun halutaan kehittää uusia ideoita organisaatiossa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 61-62.) Eskolan ym. (2008,94-97) mukaan ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelutilannetta, jossa on paikalla samalla kertaa useampia haastateltavia. Ryhmähaastattelun tavoitteena on ryhmäkeskustelu, jossa keskustellaan tutkijan haluamista teemoista. Tavoitteena pidetään myös vapaa- muotoista, asiassa pysyttelevää keskustelun tilaa. Ryhmähaastattelussa on tärkeää, että ryhmän vetäjä eli haastattelija saa aikaan rakentavaa keskustelua puheenvuoroja jakamalla kaikille tasapuolisesti ja huomioimalla osallistuvien mielipiteet. (Vilkkä 2005, 104.)

Henkilökunnasta kootussa työryhmässä mietittiin, mistä asioita halutaan vanhempien kanssa ryhmäkeskustelussa keskustella ja mitkä asiat ovat päiväkodin kehittämisen kannalta oleellisia. Tärkeimmiksi asioiksi nousi henkilökunnan puolelta kasvatuskumppanuudesta puhuminen sekä van-

hempien toiveet ryhmille ja ryhmän toiminnalle. Myös vanhempien innokkuutta osallistua päiväkodin toiminnan kehittämiseen työryhmä toivoi otettavan puheeksi illan aikana. Ryhmäkeskustelutilanteessa käytin punaisena lankana työryhmässä esille nostettuja asioita, joiden avulla keskustelu sujui ja meni eteenpäin. Ryhmäkeskusteluillan tavoitteena oli saada vanhempien mielipiteitä ja ajatuksia esille päiväkodin henkilökunnan tietoisuuteen. Ryhmäkeskustelutilanne oli vanhemmille avoin tapaaminen päiväkodin tiloissa, jossa yhteisenä tarkoituksena oli pohtia uusia kehittämisideoita päiväkotimme arjen kehittämiseksi. Vanhempien osallisuudella laadukkaan hoidon kehittämisessä oli tärkeä merkitys, sillä he ovat asiakkaita, joiden mielipiteitä kasvattajien tulee kuunnella. Ryhmäkeskustelun tarkoituksena oli selvittää siihen osallistuvien henkilöiden mielipiteitä ja asenteita keskustelun aiheena olevan aiheen mukaisesti (Valtonen 2005, 226). Tämäntyyppisen avoimen keskusteluillan tarkoituksenmukaisuudelle antavat vanhemmat itse oman merkityksensä päiväkodin laadun parantamiseksi. Keskusteluillan onnistumiseen vaikutti myös se, olivatko osallistujat ennestään tuttuja toisilleen vaiko tuntemattomia keskenään. Tässä hankkeessa oli helppo lähteä vetämään keskusteluiltaa, sillä vanhemmat, jotka osallistuivat keskusteluiltaan, olivat entuudestaan tuttuja keskenään. Alasuutarin (1999, 152) mukaan ryhmäkeskusteluissa parhaimmillaan keskustelu kiertyy sen ympärille, mikä yhdistää ryhmän jäseniä ja osallistujat voivat myös keskenään ruveta pohtimaan kuinka asiat ovat ja miten niiden tulisi olla ilman, että haastateltava osallistuu aktiivisena keskusteluun.

Kylmän ja Juvakan (2012, 27) mukaan laadullisessa tutkimuksessa osallistujia on yleensä vähän, koska tämäntyyppisessä hankkeessa aineiston laadulla on suuri merkitys, sillä pyrkimyksenä on kerätä mahdollisimman rikas aineisto hankkeeseen osallistuvilta. Osallistujamäärää ei pystytty etukäteen arvioimaan. Määrään vaikutti paljon henkilökunnan motivoituneisuus mainostaa iltaa oman ryhmänsä vanhemmille ja miten he sitä mainostivat. (Valtonen 2005, 229.) Ryhmäkeskusteluillan nauhoitin kokonaisuudessaan C-kasetille. Ryhmäkeskusteluiltaan osallistui kahdeksan vanhempaa sekä päiväkodin johtaja ja minä hankkeen vetäjänä. Kahdella vanhemmista oli lapset aloittaneet päivähoidon hankepäiväkodissa tämän

toimintakauden alussa. Kolmella vanhemmalla lapset olivat olleet kaksi vuotta päiväkodissa ja heillä oli myös sisaruksia samassa päiväkodissa. Kolmen vanhemman lapset olivat päiväkodin esiopetusryhmässä, joista yhdellä heistä oli pienempi sisarus samassa päiväkodissa

4.2.2 Lasten yksilöhaastattelut

Aineiston hankintamenetelmänä haastattelu on hyvä valinta, kun halutaan korostaa yksilöä kehittämishankkeen subjektina. Haastattelussa haastattelutavalla on mahdollisuus tuoda vapaasti esille itseään koskevia asioita. (Ojasalo ym. 2014,106.) Yhtenä suurena etuna haastattelussa pidetään myös sitä, että siinä voidaan säädellä aineiston keruuta joustavasti ja vastaajia myötäillen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205). Turjan (2004,9) mukaan yksi laadukkaan varhaiskasvatuksen tunnusmerkki on nimenomaan lasten laatuksitysten kuuleminen. Lasta kuunneltaessa heidän osallisuutensa lisääntyy päiväkodin toimintaa suunniteltaessa. Hankkeeni toisessa vaiheessa haastattelin päiväkotimme 5-6-vuotiaita lapsia. Jotta lapset pystyvät aidosti olemaan osallisia ja aktiivisia toimijoita, tarvitaan myös tietoa lasten näkökulmista ja ajatuksista (Karlsson 2008,71.) Lasten yksilöhaastattelut olivat hankepäiväkodin kehittämisen kannalta ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä. Haastattelun etuna oli, että sain rauhassa keskustella päiväkodin 5-6-vuotiaiden lasten kanssa. Koska kehittämishankkeen yksi teoreettisista lähtökohdista oli lasten osallisuus, lähdin haastatteluissa liikkeelle siitä, mikä heistä on mielekästä puuhaa ja mikä on kivaa päiväkodissa. Ajatuksenani oli kuulla lasten mielipiteitä toiminnasta sekä siitä, saavatko he itse vaikuttaa omaan toimintaansa päiväkodissa. Haastattelua voidaan pitää jonkinlaisena keskustelumutona, joka kuitenkin eroaa keskustelusta siinä, että haastattelussa haastattelijalla on ohjat käsissään. Lasten haastattelussa pystyin selvittämään lasten mielipiteitä ja tunteita kysytyjä asioita kohtaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 195-196.) Haastattelut toteutin päiväkodin ryhmätilassa yksi lapsi kerrallaan. Haastattelun aluksi kerroin heille mistä on kyse ja että olen kiinnostunut kuulemaan heidän ajatuksiaan siitä, mikä on heille tärkeää päiväkodissa.

Pienten lasten haastattelu on haastavaa, mikä vaatii haastattelijalta paljon joustavuutta ja varovaisuutta, ettei haastattelu veny liian pitkäksi. Tärkeintä on muistaa toimia haastattelutilanteessa lapsen ehdoilla ja antaa hänelle aikaa vastauksille ja avoimeen keskusteluun haastateltavan kanssa. (Kirmanen 1999, 205.) Virkki (2015, 71) on väitöskirjassaan todennut, että lasten haastattelujen haasteellisuutta lisää myös se, että heidän ajattelunsa on hyvin konkreettista ja heidän käsityksensä ajasta on erilainen kuin aikuisilla. Haastattelut tein yksilöhaastatteluna ja minun oli helppo asettaa haastateltavan rooliin, sillä tunsin päiväkodin 5-6-vuotiaat lapset. Käytin haastattelussa apuna kuvakortteja, joissa oli kolme pelkistettyä kasvokuvaa. Näitä lapsi sai käyttää vastaustensa tukena ja kasvokuvat olivat lapsille ennestään jo tuttuja. Tärkeää haastattelussa oli oma roolini haastattelijana sekä objektiivisuuden säilyttäminen haastateltavaa kohtaan. Haastatteluiden kautta lapset saivat olla vaikuttamassa päiväkodin arkeen omalla osallisuudellaan. Hankkeessani haastattelin 19 päiväkotimme 5-6-vuotiaista lasta ja nauhoitin haastattelut c-kasetille. Lasten vanhemmille kerroin haastatteluista jokaiselle henkilökohtaisesti ja jokainen perhe antoi suullisen suostumuksensa lapsensa haastatteluun. Koska itse työskentelin hankepäiväkodissa, minun ei tarvinnut hakea lasten haastatteluja varten erillisiä, kirjallisia lupia.

Kun haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee asiasta tai miksi hän toimii tietyllä tavalla, on haastattelu hyvä tapa toimia ja saada asioista selvyys suoraan kysymällä haastateltavalta itseltään. Haastattelussa haastattelija itse pystyy toimimaan samalla myös havannoitsijana ja muotoilemaan uudelleen kysymyksiä tarvittaessa. Haastattelun etuna on ennen kaikkea joustavuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72-73.) Lasten yksilöhaastattelulla aikuisen roolilla on tärkeä merkitys. Aikuisen tulee osoittaa ei-kielellisellä viestinnällään lapselle, että hän on kiinnostunut lapsesta ja haastattelija haluaa oikeasti kuunnella, mitä lapsella on sanottavaa. Ei-kielellisellä ilmaisulla, kuten hymyllä, on tärkeä merkitys haastattelutilanteessa, jonka avulla voidaan tukea lasta. Lasten haastattelemineen on menetelmänä hyvin aikuiskeskeinen. Tästä johtuen haastattelutilanteista tulee tehdä lapselle mieluisia. (Kyrönlampi 2011, 24.) Lasta haastateltaessa tulee kiinnit-

tää huomio myös siihen, että lapsen osallistumisen ei tulisi häiritä hänen päiväänsä ja että hänen osallistumisensa haastatteluun olisi hauskaa. Lapseltakin on pyydettävä suostumus haastatteluun, häntä ei voi pakottaa siihen. Miellyttävän haastattelutilanteen luomiseksi haastattelijan tulee keskittyä niin tunnelmaan kuin haastatteluympäristöön lapsen kanssa. (Aarnos 2007, 173-175.) Hankkeeseen osallistuneet lapset olivat hankkeen vetäjälle tuttuja. Olin etukäteen kertonut lapsille, että haastattelen halukkaita yhden aamupäivän aikana. Tämän aamupäivän aikana toimintaryhmässä oli suunniteltu niin, että lapsilla oli vapaata leikkiä ja he odottivat innolla omaa vuoroaan päästä haastateltavaksi.

4.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi tapahtui teoriasta nousseiden teemojen pohjalta. Hankkeen teoriaperustan määrittelin ennen aineiston keräämistä. Tarkastellessani aineistoa huomioni kiinnittyi pääosin siihen, mitkä teoreettiset viitekehukset olivat olennaisia ryhmäkeskusteluillan kannalta ja merkityksellistä tietoa hankepäiväkodin toiminnalle. Vilkan (2005, 140) mukaan teorialähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimus nojaa jonkun auktoriteetin malliin tai teoriaan, jotka ohjaavat luokitusten määrittelyä analyysiä tehtäessä. Samanmukaisesti teorialähtöisessä sisällönanalyysissä liikkeelle lähdetään jo olemassa olevasta teoriasta. Osittain aineistoni analyysi tapahtui myös teoriasta nousseiden teemojen mukaan, jotka pohjautuivat päivähoidon laadunarviointimallista nousseisiin luokkiin: puitetekijät, prosessitekijät, välillisesti ohjaavat tekijät sekä vaikuttavuustekijät. Näiden teemojen kautta lähdin analysoimaan haastatteluja teemojen mukaisesti.

Teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston ryhmittelystä olemassaolevien aihepiirien mukaan. Teemoittelun ideana on etsiä aineistosta tiettyihin teemoihin kuvaavia käsityksiä haastatteluista, kuten esimerkiksi miten vaikuttavuustekijät tulevat esille vanhempien ryhmäkeskusteluillan vastauksissa. Kun aineisto ryhmitellään teemojen mukaisesti, on sitä helppo vertailla koko tutkimusaineiston kesken. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93) Tässä hankkeessa olen käynyt kaikki aineistot läpi rivi riviltä ja ryhmitellyt keskus-

telun sekä haastattelut kokonaisuuksiin, jotka käsittelevät teoriasta nousseita teemoja. Teemoittelut eivät näy hankkeen loppuraportissa, vaan ne ovat toimineet hankkeen vetäjän apuna analyysiä tehdessä. Teemoittelun osa-alueet ovat nousseet hankkeen teoreettisesta viitekehyksestä. Aineiston analyysi on rakentunut vanhempien ryhmäkeskusteluillan, lasten haastatteluiden, tekemieni havaintojen sekä teoreettisen viitekehyksen väliseksi vuoropuheluksi.

Tutkimuksellisessa kehittämishankkeessa tyypillistä on, että tutkimuksen analysointivaihe ja aineiston keruu tapahtuu osittain yhtä aikaa. Ennen kuin aineistoa voidaan analysoida, on teksti muokattava sellaiseen muotoon, että sitä pystytään analysoimaan. Yleensä aineisto kirjoitetaan puhtaaksi eli litteroidaan. Litteroin ryhmäkeskusteluillan sisällön pääpiirteittäin ja lasten haastattelut litteroin kokonaan. Litteroinnissa on mahdollista, että puhtaaksi kirjoitetaan vain ne osat, joilla on merkitystä hankkeen raportoinnissa. (Metsämuuronen 2008, 51.) Litteroinnilla tarkoitetaan tallenteiden purkamista useimmiten mahdollisimman sanatarkasti (Kananen 2008, 80). Litterointi voidaan myös tehdä valikoiden, esimerkiksi teoriasta nousseiden teema-alueiden mukaisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Kehittämishankkeen aineiston litteroin hankkeen teema-alueiden mukaisesti, jotka nousivat hankkeen teoreettisesta viitekehyksestä. Litteroidussa aineistossa haastateltavien puhetta ei muokattu, vaan heidän sanomansa kirjasin ylös sanatarkasti.

Vanhempien ryhmäkeskusteluillan tallennettua aineistoa kertyi kokonaisuudessaan noin 2,5 tuntia, jonka nauhoitin C-kasetille. Ryhmäkeskusteluilta osallistui kahdeksan vanhempaa. Kuuntelin aineiston läpi useampaan kertaan, jonka jälkeen litteroin aineiston. Litteroin aineiston sanasta sanaan ja samalla etsin aineistosta kehittämishankkeen kannalta merkittävimmät aiheet, jotka nousivat esille teoriapohjastani. Litteroitua aineistoa vanhempien ryhmäkeskusteluillasta tuli yhteensä (fontti Arial, riviväli 1) 11 sivua.

Lasten yksilöhaastattelut kestivät noin 10 minuuttia jokaisen lapsen kanssa. Lasten aineiston litteroin kokonaisuudessaan auki. Heidän vastauksis-

taan nostin esille oleellisimmat asiat, joilla oli vaikutusta hankepäiväkodin arjen kehittämisen kannalta. Lasten haastattelussa apuna käytin hymiökortteja, jolloin heidän vastauksensa saattoivat osalla lapsista olla pelkäämään kortin osoittaminen (kivaa/ ei kivaa/en tiedä). Kortit olivat lapsille en-tuudestaan tuttuja, niitä käytettiin päiväkodissa muun muassa oman tun-teen ilmaisemisessa. Lasten haastattelussa aikaa meni jokaisen lapsen kanssa myös siihen, että vastauksia sai odotella joidenkin kanssa pidem-pään. Osa lapsista ujosteli nauhoitusta ja outoa tilannetta kanssani. Las-ten haastattelut kirjasin paperille sekä nauhoitin ne C-kasetille. Lasten haastatteluissa aluksi oli kysymyksiä, joihin lapsilla oli mahdollisuus vasta-ta pelkäämään hymiökorttien avulla tai halutessaan suullisesti. Lopuksi haastattelussa oli avoimia kysymyksiä, joihin lapset vastasivat ilman hy-miökortteja. Haastatteluun osallistui päiväkodin kahdesta ryhmästä yh-teensä 19 lasta, jotka olivat 5-6-vuotiaita.

5 MILLAINEN ON HYVÄ PÄIVÄ HANKEPÄIVÄKODISSA

Vanhempien ryhmäkeskustelulla hankkimastani aineistosta nousi teorialähtöisen sisällönanalyysin mukaan kaksi pääluokkaa: kasvatuskumppanuus ja tiedottaminen. Nämä liittyvät hankkeen teoriassa vahvasti välisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat päiväkodin vaikuttavuustekijöihin Hujalan päivähoidon laadunarviointimallia mukaillen. Vaikuttavuustekijöistä nousi esille vanhempien tyytyväisyys hoitoon ja positiivinen palaute hankepäiväkodille.

Lasten yksilöhaastatteluissa nousi esille lasten toiveet sekä mikä on kivaa ja mikä tylsää päiväkodissa. Lasten haastattelujen tuloksia analysoin teorialähtöisesti, josta prosessitekijöiden merkitys nousi keskeisimmäksi tekijäksi. Seuraavissa luvuissa esittelen vanhempien keskusteluillasta ja lasten haastatteluista esille nousseita asioita, joilla on vaikutusta päiväkodin kehittämisen kannalta.

5.1 Kasvatuskumppanuuden kokemukset vanhempien näkökulmasta

Ryhmäkeskustelulle rungon loi kasvatuskumppanuudesta puhuminen. Henkilökunnan kanssa keskustellessa ja suunnitellessa ryhmäkeskusteluilta nousi kasvatuskumppanuus ja siitä puhuminen yhdeksi keskustelun pohjan osa-alueeksi keskustelun pohjaksi. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 31) sanotaan, että henkilökunnalla on ensisijainen vastuu sisällyttää perhekohtainen kasvatuskumppanuus osaksi lapsen hoitoa. Kasvatuskumppanuudessa yhtenä tavoitteena on edistää perheiden osallisuutta toimintaan. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan myös sitä, että kasvattajat yhdessä perheiden kanssa sitoutuvat toimintaan parhaalla mahdollisella tavalla yhdessä lapsen etujen mukaisesti. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2012,7.) Hankepäiväkodin henkilökunnalle kasvatuskumppanuus oli itsestään selvä asia ja sen puitteissa toimiminen näkyy päiväkodin arjessa vanhempien mielipiteet huo-

mioiden oman lapsen kasvatuksessa. Kuitenkin osa vanhemmista koki sanan merkityksen vieraaksi.

”Enemmänkin se on ehkä kasvatusyhteistyö. Kasvatuskumppanuus ei oo nii myyvä nimi. Ja myös vanhempi arvostaa mun mielestä päiväkodin tekemiä arvoja ja ratkaisuja. Täytyy nähdä myös kaikki laajempänä ettei kaikkia toiveita voi aina täyttää.”

Vain yksi keskusteluun osallistuneista vanhemmista oli perillä siitä, mitä kasvatuskumppanuus on ja mitä se tarkoittaa päivähoitossa. Hän itse työskentelee päivähoiton työntekijänä, joten hänen oli helppo alkaa puhua aiheesta. Hän mainitsi myös, että asiaa katsoo tietysti ”eri näkökulmasta” ollessa vanhemman roolissa kuin itse työntekijänä. Kahdelle vanhemmalle sana kasvatuskumppanuus käsitteenä oli vieras, olivat sen ehkä joskus jossain kuulleet, mutta päiväkodilla ei ryhmässä oltu puhuttu.

”Mulle tuli mieleen sellainen vuorovaikutus kodin ja päiväkodin välillä. Mun mielestä se vuorovaikutus on aika kuvaava sana ennemminki... se kasvatuskumppanuus on aika vieras sana.”

Kaskelan ja Kekkosen (2007, 17) mukaan *kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi toimijana ja oman elämänsä kokijana tulee kokonaisvaltaisesti nähdä, ymmärretyksi ja kannatelluksi.*

Muut vanhemmat muistelivat, että kasvatuskumppanuudesta oltiin puhuttu varhaiskasvatuskeskustelussa kasvattajien kanssa. Kasvatuskumppanuus käsitteenä herätti vanhempien kesken paljon ajatuksia sekä mielikuvia siitä, mitä se on hankepäiväkodissa.

”Mä oon kokennu tarhan aina vahvasti kasvatuskumppaniks, sielt saa hyviä vinkkejä missä vaiheessa vuotta mennää ja mitä pitää muistaa ottaa mukaa ja ne on tärkeit asioita ku on aina välillä aina ite iha pihalla asioist.”

”Täällä on tosi laadukasta hoitoo ja otetaan vanhemmat hyvin huomioo”

5.2 Tiedonkulun toimivuus ja sen merkitys arjessa

Hankepäiväkodissa tiedonkulku hoidetaan syyskauden alussa järjestettävillä vanhempainilloilla, viikko-ohjelmilla ryhmien seinällä sekä päivittäisillä vanhempien kohtaamisilla lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Päivittäin viestit kulkevat päiväkodin ja kodin välillä myös puhelimitse ja tekstiviestein. Ryhmäkeskusteluillassa vanhemmat puhuivat puhelinten riittämättömyydestä ja siitä, ettei aina saa henkilökuntaa kiinni. Keskusteluillan aikana ilmeni vanhempien tyytymättömyys tiedonkulun joustavuuteen ja toimivuuteen. He kokivat, että pelkkä seinällä näkyvä viikko-ohjelma ei riitä. Toive sähköpostin käytöstä tuli selkeästi esille.

Kaskelan ja Kekkosen (2007, 26) mukaan *päivähoidossa on pitkälle kehittynyt tiedottamisen kulttuuri*. Usein tiedottaminen jää yksisuuntaiseksi ja perheet ovat vastaanottavaisessa asemassa päivähoidosta tulevasta tiedosta. Tiedonkulku on osa vanhempien osallisuutta päivähoidossa. Tiedonkulkua vanhempien näkökulmasta katsottuna ovat päivittäiset kohtaamiset lasta hakiessa, jolloin tärkeäksi nousee merkityksellinen kohtaaminen kasvattajan kanssa. Yksi vanhempi toivoi, että asioista puhutaan avoimesti ja myös heidän perheelleen tärkeitä asioita voisi tiedottaa henkilökunnalle.

”... olis aikaa enemmän kuunnella mitä meille kuuluu, koska ne vaikuttaa meidän lapseen... se olis mun mielestä kans tiedonkulun kannalta kivaa...meille kun tulee kummiski aika paljo tietoo päiväkodista...”

Keskusteluillassa nousi myös esille puhelinten tarpeellisuus jokaiseen ryhmään. Vanhemmat ihmettelivät miksei kaikissa ryhmissä ole omaa puhelinta.

”Toiveena olis, ett jokaisell ryhmällä olis oma puhelin nii sais aikuiset kiinni kun tuo lapset myöhempään ja jos ne onki jossain retkellä.”

Keskustelussa vanhemmat saivat ilmaista ja kertoa omia ajatuksiaan ja mielipiteitään siitä, miten asioita voidaan parantaa päiväkodissa. Eniten esille nousi tiedonkulun puutteellisuus, josta heräsi yllättävän paljon tarvetta parantamiseen. Tiedonkulun merkitys koettiin tärkeäksi, mutta samalla jonkin verran puutteelliseksi. Useampi vanhempi toivoi, että sähköposti olisi osana ryhmän arkea ja tiedottaminen voisi tapahtua sitä kautta. Vanhemmat keskustelivat siitä, että tänä päivänä kuitenkin suurin osa informaatiosta tulee sähköpostitse ja se saavuttaisi suurimman osan parhaiten.

”Sähköposti tavoittaa meidät vanhemmat hyvi...sinne vois aina laittaa mitä te teette. Me voitais olla valmiina mitä tapahtuu seuraavall viikoll”

”Sähköpostiosotteet joka ryhmään olis kiva niillä sitä kautta vois kommunikoida paremmin ryhmän kanssa”

Tiedottamisesta keskusteltiin illan aikana enemmänkin. Tiedottaminen ja tiedonkulku hankepäiväkodissa oli asia, joka aiheutti sanomista ja josta löytyi puutteita vanhempien mukaan. Yksi vanhempi sanoi, että järjestämästäni keskusteluillasta ei ryhmässä kukaan henkilökunnasta ollut maininnut mitään.

”Henkilökunta ei oo infonnu tästä illast ja muutenki jossai ryhmäss ei infota asioista tarpeeks...”

5.3 Vanhempien tyytyväisyys monipuoliseen toimintaan

Vaikuttavuustekijät kertovat siitä kuinka vanhemmat ja lapset kokevat päivähoiton laadun ja kuinka tyytyväisiä he ovat päivähoitoon (Hujala & Fonsén 2012, 319). Ryhmäkeskusteluillan aikana nämä tekijät nousivat hyvin selkeästi esille vanhempien antaessa avointa palautetta ja kiitosta hankepäiväkodin toiminnalle. Vanhemmat olivat tyytyväisiä lastensa hoitoon, johon vaikutti suuresti lasten mielellään hoitoon lähteminen. Lasten tyytyväisyydellä hoitoon on suuri merkitys vaikuttavuustekijöitä tarkasteltaessa. Vanhempien tyytyväisyys hoitoon ilmeni useammalla vanhemmalla

monipuolisen toiminnan tarjoamisessa sekä niin vanhempien kuin lasten huomioonottamisella.

”Jatkakaa samaan mallii kun teillä on nii monipuolista toimintaa”

”Täällä on tosi laadukasta hoitoo ja otetaan vanhemmat hyvin huomioo”

Kaikki vanhemmat olivat tyytyväisiä lasten saamaan kohteluun. Suurin osa heistä toivoikin, että työ lasten parissa jatkuisi samaan malliin ja lapsista pidettäisiin huolta. Myös toivottiin, että aikuiset olisivat osallisena lapsen leikissä ja lapsella olisi kavereita. Ryhmässä keskusteltiin siitä, että kavereiden merkitys on tärkeää jo pienellä ihmisellä.

”Pitäkää huoli siitä että lapsilla on kavereita ja aikuiset on mukana lapsen leikissä.”

Toiveena kaikilla oli se, että toiminta jatkuisi monipuolisena ja lapset huomioitaisiin edelleen yksilöinä ryhmässä.

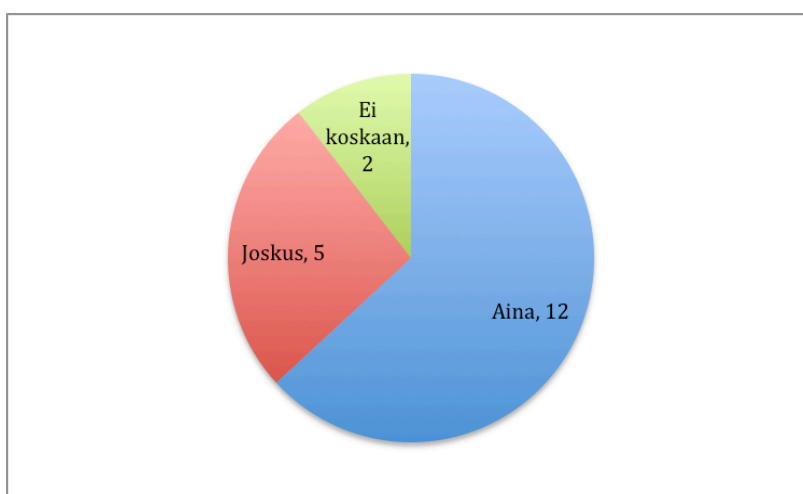
”Se mikä on tärkeätä omaa lasta varten niin se on just se hyvä hoito ja monipuolista toimintaa. Ettei se oo vaan sitä vellomista siinä massassa..lapsi sais olla yksilö.”

5.4 Lasten tyytyväisyys päivähoitoon

Lasten ajatukset ja mielipiteet olivat kehittämishankkeessa olennainen osa, sillä juuri lasten vuoksi kasvattajat haluavat kehittää omaa osaamistaan ja pystyä arvioimaan omia toimintatapojaan siinä, mikä on hyvää ja mikä huonoa päivähoitossa. Lasten kokemukset ja se, että he tulevat kuulluiksi, mahdollistavat lasten osallisuuden päivähoitossa. (Karlsson 2008,72.) Lasten osallisuuden esille nostaminen haastattelukysymyksissä antoi hankepäiväkodin kasvattajille tärkeää tietoa siitä, miten he voivat muuttaa omaa käyttäytymistään lasten kanssa. Lasten mielipiteet ja ajatukset olivat kasvattajille monilta osin yllätyksellisiä. Päiväkodin kasvattajat

usein kuulivat lasten suusta, että on tylsää mennä päiväunille, mutta lasten vastauksissa ei juurikaan näkynyt päiväunien tylsyys. Kukaan lapsista ei maininnut tylsäksi asiaksi päiväkodissa päiväunia. Tylsää monen mielestä oli se, jos jäi ilman kaveria tai että kaveri oli kiusannut. Kasvattajat yllättyivät myös siitä, että yli puolet lapsista sanoi, ettei saa vaikuttaa päiväkodissa tehtäviin asioihin ja toiminnan suunnitteluun. Usein näitä asioita pidetään itsestäänselvyytenä aikuisen näkökulmasta katsottuna, mutta kun pysähdytään kuuntelemaan lasta ja hänen näkemyksiään asioista, ne voivat muuttua radikaalisti. Kaikki ei ole aina niin kuin aikuiset asioiden kuvittelevat olevan. Myös tässä hankkeessa lasten vastaukset yllättivät kasvattajat.

Lasten haastatteluista olen koonnut seuraavaksi kaaviot, joista näkyy heidän mielipiteensä. Haastattelin yhteensä 19 lasta. Kaavioissa ilmenevät vastaukset lapset ovat antaneet ”hymiönaamoilla”, joka helpotti heidän mielipiteidensä esille tuomista. Osalle lapsista oli helpompaa näyttää pelkkää hymynaamaa kuin sanoa asioita ääneen. Jokaisella lapsella oli myös mahdollista sanoa omia ajatuksiaan ääneen hymynaamojen lisäksi. Haastatteluun liittyi myös avoimia kysymyksiä, joihin lapset vastasivat suullisesti ilman hymynaamojen käyttämistä. Työryhmän kanssa nostimme esille ne vastaukset, joiden avulla hankepäiväkodissa pystyttiin kehittämään päivähoidon laatua paremmaksi lasten osallisuuden avulla

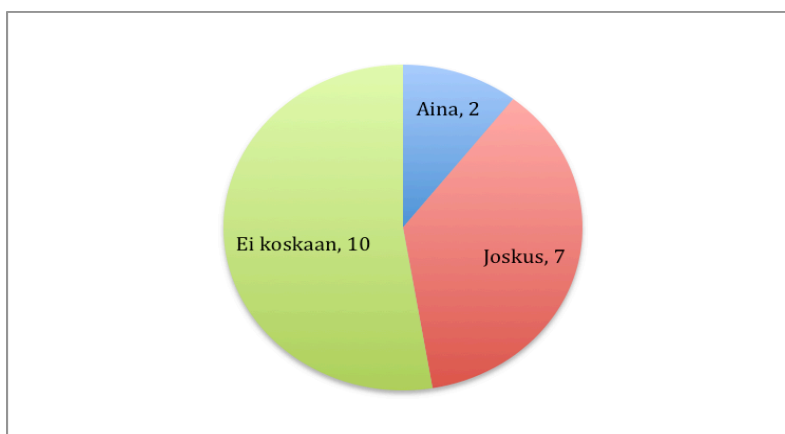
Kuvio 8. Tuletko mielelläsi päiväkotiin (lukumäärä 19)

Kysyessäni lapsilta (kuvio 8) tulevatko he mielellään päiväkotiin, niin 19 lapsesta 12 lasta sanoi aina tulevansa mielellään päiväkotiin. Viisi lapsista sanoi tulevansa joskus mielellään päiväkotiin ja kaksi, etteivät koskaan tule mielellään päiväkotiin.

Oma roolini tutkijana ja lapsille tuttuna lastentarhanopettajana helpotti vastausten analysointia, koska tunsin lapset ja tiesin, mistä mahdollisesti vastaus johtui. Kuitenkin suurin osa lapsista tuli tyytyväisenä päiväkotiin ja tämä kuvastuu myös vanhempien ryhmäkeskustelussa heidän tyytyväisyydestään päivähoitoon. Suurin osa vanhemmista myös kertoi lasten tulevan mielellään hoitoon ja täten myös vanhempien tyytyväisyys hankepäiväkotiin kasvoi. Lasten vastauksista nousi esille kavereiden näkeminen ja edellisen päivän leikin jatkaminen syynä tulla mielellään päiväkotiin. Muutama myös odotti ”kirjaeskaripäivää” tai muuta toimintaan liittyvää. Yksi lapsi totesi, että hän aina iltaisin odottaa seuraavaa aamua.

*” Mä aina ennen unta mietin mun kavereita ja mitä sit te-
hää niide kaa. ja sit on kivaa ku katotaa millane ilma ulko-
na on...”*

Seuraavasta kuviosta (kuvio 9) näkyy hankepäiväkodin 5-6-vuotiaiden lasten mielipide siitä, saavatko he vaikuttaa siihen mitä päiväkodissa tehdään.

Kuvio 9. Saatto vaikuttaa siihen mitä päiväkodissa tehdään (lukumäärä 19)

Vastausten perusteella lapset ovat tyytymättömiä omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa omassa ryhmässään. Erään kuusivuotiaan lapsen mielestä ryhmän aikuiset eivät kuuntele tarpeeksi hänen ajatuksiaan ja mielipiteitään.

” Ei ne mua kuuntele kun niillä on ne omat jutut niillä aikuisilla”.

Hankepäiväkodissa lasten mielipiteiden kuunteleminen toimintaa suunniteltaessa on ollut vähäistä. Vastaukset yllättivät myös päiväkodin henkilökunnan ja antoi miettimisen aihetta, että miksi lapset kokevat asiat näin. Osalla lapsista oli ajatuksena se, että he eivät vaan saa leikkiä niin paljon kuin haluaisivat. Muutaman lapsen mielestä toiminta ryhmissä on ”tylsää”.

”Mun mielestä on tylsää laulaa...en tykkää yhtää ku lauletaa, mä tykkään vaa laulaa Robinii..”

”Mä en osaa piirtää ku autoja. Sit se on tyhmää ku pitää vaikk piirtää jotai muuta ku autoja...eikä ne kysy mitä mä haluun piirtää...”

Kysyin lapsilta myös, mikä on kivaa päiväkodissa ja mikä on tylsää. Lasten vastauksista eniten esille nousi, että leikkiminen on kivointa päiväkodissa. Myös esiopetusikäisistä lapsista suurin osa mainitsi kivoimmaksi asiaksi päiväkodissa leikkimisen. Kaksi lapsista mainitsi vastuksissaan esiopetukseen liittyvät asiat kivoimmiksi leikin ohella.

”Eskariläksyt ja leikkiminen kavereiden kanssa.”

”Leikkiminen ja kirjaeskari on kivaa”

Kysyessäni heiltä mikä päiväkodissa oli tylsää useimmat ilmaisivat syyksi, että kun ei ole kavereita ja kun kaveri ei ota leikkiin mukaan. Lapset elävät hetkessä ja sen päivän tapahtumissa voimakkaasti. Jokainen päivä on lapsella erilainen ja myös heidän mielipiteensä saattavat vaihdella paljon

ajankohdasta riippuen. Kuitenkin osa haastateltavista lapsista oli hyvin vahvasti sitä mieltä, ettei heillä ollut kavereita tarpeeksi ja yksinjäämisen pelko oli todellinen.

"Ku kaverit ei ota leikkiin mukaa."

"Yksinjäätminen on kyllä tylsää."

"Tappelminen ja kun ei oo kavereita... aika usein ei oo kavereita"

Nämä vastaukset kaverittomuudesta ja kun ei ole kavereita yllätti ryhmien kasvattajat. Kasvattajat eivät olleet ajatelleet, että niin moni vastasi ettei ole kavereita. Heidät myös yllätti se, että vain yksi lapsista vastasi, että nukkuminen on tylsää. Päiväunien "tylsyyttä" odotettiin useamman lapsen mainitsevan tylsimmäksi asiaksi päiväkodissa. Lasten vastaukset antoivat hankepäiväkodin kasvattajille paljon mietittävää siitä, kuinka he voisivat omalla panoksellaan tehdä asioita toisin lapsen osallisuuden enemmän huomioiden.

Päiväkodissa kivointa on leikkiminen

Leikkiminen nousi lasten haastatteluista päällimmäiseksi asiaksi, mitä lapset halusivat tehdä päiväkodissa. Leikkiminen on lapselle helppoa ja mielekästä puuhaa ja sen kautta hän saa toteuttaa itseään sekä kehittää omia sosiaalisia taitojaan. Leikki on osa lapsen jokapäiväistä elämää ja tärkeää lapselle. Leikki on myös merkityksellistä kasvattajalle, sillä kasvattajan seurattessa ja havainnoidessa lapsen leikkiä hän saa usein tiedon siitä, mikä on lapsen kehityksen taso ja millaiset lapsen yhteistyötaidot ovat. (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 36.) Eräs lapsi mietti kauan ja hänen toiveenaan oli saada aikuiset mukaan hänen leikkeihinsä enemmän.

"Mä haluisin et opet vois olla mun kaa prinsessoja ja mä vois sin sittä meikata ne..."

Leikkitalanteet päiväkodissa vaativat usein kasvattajien seurantaa ja valvontaa. Kasvattajan heittäytyminen leikkiin mukaan lisää lasten turvallisuutta ja kasvattajat pystyvät leikkiin osallistumalla ennaltaehkäisemään

konflikteja, joita leikissä voi tapahtua. Joskus kuitenkin leikki jää päiväko-
deissa liikaa lasten varaan ilman, että aikuinen olisi läsnä leikissä. (Koivu-
nen 2009, 40.) Myös Turjan & Hujalan (2002, 50) mukaan lasten mielestä
on tärkeää, että heille annetaan erilaisia mahdollisuuksia leikkiin ja että
heillä olisi leikkikavereita sekä myös aikuinen saatavilla leikkiin mukaan.

”Olis kiva ku aikuiset enemmän leikkis mun kaa”

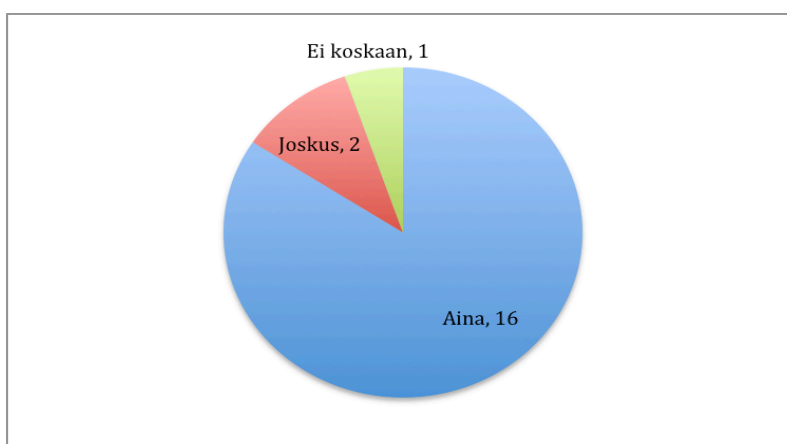
Haastatteluissa nousi esille lähes kaikilla lapsilla kavereiden merkitys lei-
kissä ja että saisi leikkiä kavereiden kanssa. Vastauksissa toistui lapsilla
toiveena ne leikit, joita he jo leikkivät omissa ryhmissään. Kukaan lapsista
ei toivonut mitään uutta leikkiä leikittäväksi, vaan vanhat mieluisat leikit
olivat haastattelutilanteessa edelleen suosiossa.

”Leikkiä majaleikkiä joka päivä”

”Leikkiä pehmopesässä ja ukkeleilla”

”Leikkiä kavereiden kanssa”

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2012,11) sanotaan, että *leikki on varhaiskasvatuksen keskeisin lasten kehitystä ja oppimista tukeva toimintamuoto*. Kysyessäni lapsilta saavatko he leikkiä omasta mielestään tarpeeksi (kuvio 10) päiväkodissa niin vastaajista 16 vastasi, että aina saa leikkiä tarpeeksi.

Kuvio 10. Saatko leikkiä tarpeeksi päiväkodissa (lukumäärä 19)

Hankepäiväkodissa leikin merkitys oli korostunut kuluneen vuoden aikana. Lapsille järjestettiin aikaa leikille ja huomioitiin lapsen mielipiteet leikkiä valitessa. Päiväkodissa oli käytössä niinsanotut leikkitaulut, jotka helpottivat lapsia valitsemaan leikkejä ja leikkikavereita, omaehtoisen leikin ohella. Lasten haastatteluissa jokainen lapsi tavalla tai toisella mainitsi leikin osaksi omaa päiväänsä. Omassa vapaassa leikissään lapset saavat toteuttaa omia tavoitteitaan ja suunnitella itse mitä tekevät leikissään. Omaehtoisessa leikissä lapset saavat harjoitella keskinäisiä kaverisuhteitaan ja vuorovaikutustaidot kehittyvät leikin myötä. (Helenius & Korhonen 2012, 69.) Haastateltavien lasten lapsiryhmässä oli iältään 5-6-vuotiaita lapsia. Vaikka esiopetus oli ryhmässä eriytettynä ja esiopetusikäiset lapset toimivat paljon keskenään, ei kuitenkaan haastatteluissa tullut jakoa lasten iän perusteella. Kukaan haastateltavista lapsista ei maininnut kenen kanssa leikkii tai kuka olisi se paras kaveri. Kenenkään vastauksissa ei myöskään ilmennyt sitä, että oma kaveri omassa vapaassa leikissä olisi pelkästään oman ”eskariryhmän” tai ”viskariryhmän” kaveri. Lapsille oli tärkeintä leikki muiden kanssa ja se, että he saivat itse vaikuttaa oman leikin valintaan. Asia, mikä nousi esille ja harmitti oli se, että ei löytynyt leikkikaveria.

Vastauksissa nousi esille lasten toive mennä metsäretkille ja ulkoilla kavereiden kanssa. Hankepäiväkodissa toteutettiin Metsä Mörri-toimintaa ja ryhmät kävivät säännöllisesti metsässä, missä pidettiin erilaisia toimintatuokioita. Hankepäiväkoti sijaitsee metsän reunalla, joten luonto oli haastateltavien lasten saatavilla päivittäin. Hankepäiväkodissa ulkoiltiin paljon ja päiväkodin kasvattajien mielestä oli mukava huomata, että lasten vastauksissa ilmeni myös retket lähiympäristöön.

”Olis kivaa mennä kalliolle ja rakentaa siellä kivistä linnan.”

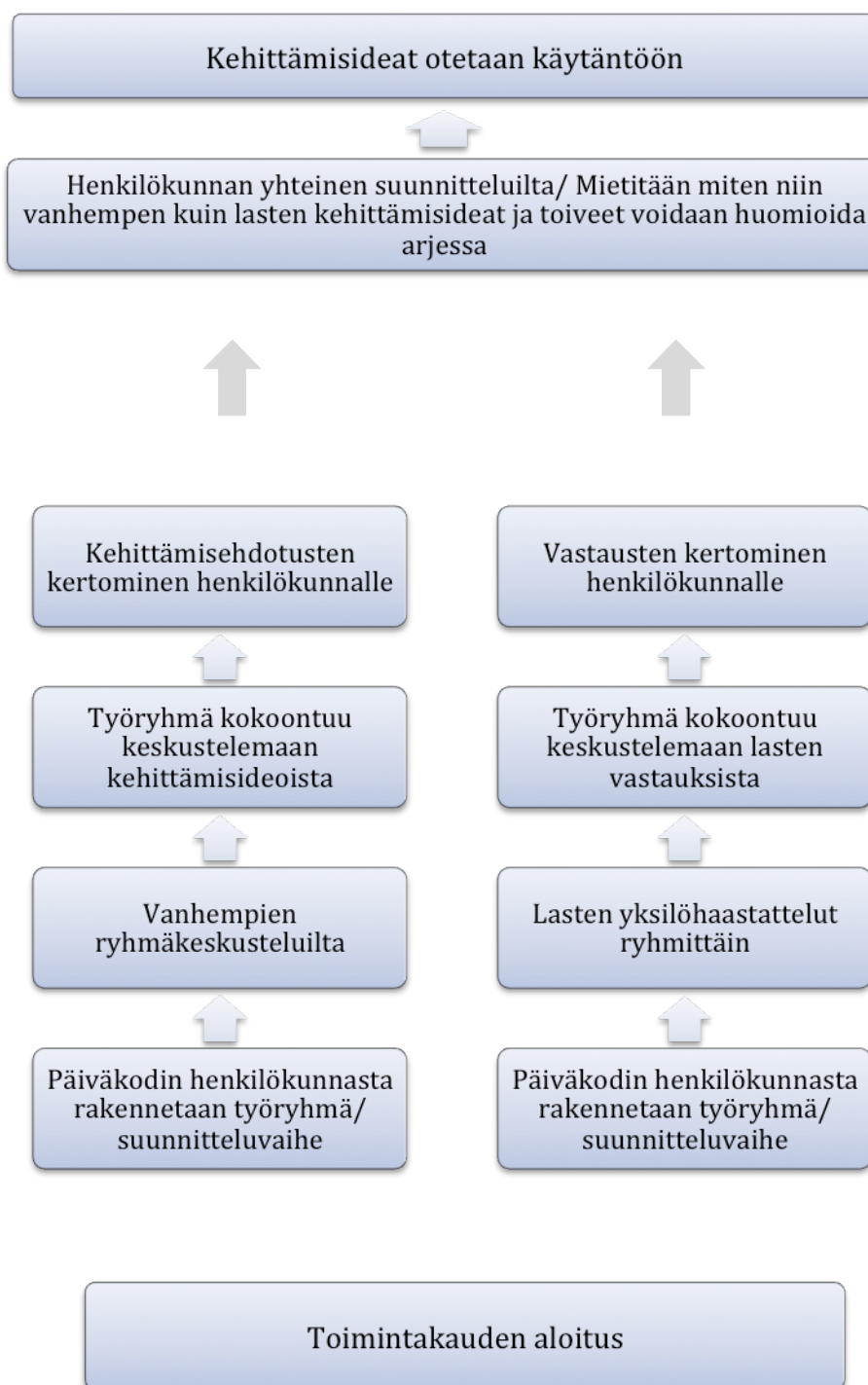
”Haluun mennä retkelle ja tutkia kaikkia ympäristöjä ja juosta.”

”Mä haluan metsäretkelle ja leikkii.”

5.5 Lapset ja vanhemmat suunnittelemassa arkea-toimintamalli

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda hankepäiväkodille uusi toimintatapa ja sitä kautta malli, jonka avulla kasvatushenkilöstön on helpompi lähteä toteuttamaan lasten ja vanhempien osallisuutta ja vaikuttamista arjen suunnittelussa. Seuraavassa tuon esille suunnittelun eri vaiheet hankepäiväkodissa ja kuinka lähteä aina jokaisen toimintakauden alussa yhdessä asiakasperheiden kanssa suunnittelemaan tulevaa kautta. Tämä malli ei tarkoita sitä, että joka vuosi kaikki käytänteet muutetaan tai lähdeään radikaalisti muuttamaan jo olemassa olevia hyviä asioita. Tarkoitus on osallistaa niin vanhemmat kuin lapset keskustelemaan yhdessä päiväkotia koskevia asioita.

Toiminnansuunnittelu-mallin (kuvio 11) avulla lähdetään liikkeelle aina jokaisen toimintakauden alussa. Kasvatushenkilöstöstä rakennetaan toimintakauden alussa työryhmä, joka suunnittelee yhdessä niin vanhempien ryhmäkeskusteluillan rungon kuin lasten yksilöhaastattelut. Tämän jälkeen pidetään ryhmäkeskusteluilta, johon osallistuu myös päiväkodin kasvatushenkilöstöä työryhmästä. Lasten yksilöhaastattelut toteutetaan jokaisessa lapsiryhmässä lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Haastattelut toteuttaa yksi työryhmän jäsenistä. Keskusteluillan ja haastatteluiden jälkeen työryhmä kokoontuu kokoamaan vastauksia ja esille tuotuja kehittämissuhteita yhteen. Kehittämissuhteet kerrotaan koko henkilökunnalle viikkopalaverissa, jonka jälkeen henkilökunnan suunnittelupäivänä yhdessä keskustellaan, miten lähdetään toteuttamaan vanhempien ja lasten kehittämissuhteita ja toiveita kuluvana toimintakautena.

Kuvio 11. Lasten ja vanhempien osallistaminen toiminnansuunnitteluun-malli

6 KEHITTÄMISHANKKEEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Kehittämishankkeen luotettavuutta ja eettisyyttä tarkastelen seuraavissa luvuissa. Peilaan näitä seikkoja omaan rooliini hankepäiväkodissa toimiessani siellä hankkeen aikana osana kasvatushenkiöstöä. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyn hankkeen luotettavuuden yhtenä kriteerinä voidaan pitää itse tutkijaa ja hänen rehellisyyttään (Vilkkä 2005, 158).

Oma roolini oli hankkeen aikana niin hankkeen vetäjä kuin työntekijä, joka helpotti asioiden eteenpäin viemistä.

6.1 Kehittämishankkeen luotettavuus

Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset ovat mahdollisimman totuudenmukaisia (Kananen 2015, 353). Kylmän ja Juvakan (2012, 128) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida uskottavuudella, reflektiivisyydellä ja siirrettävyydellä. Hankkeeni *uskottavuutta* vahvisti se, että toimin itse hankkeen aikana työntekijänä hankepäiväkodissa ja näin ollen olin ollut riittävän pitkään tekemisissä tutkittavan asian kanssa. *Reflektiivisyydellä* tutkimuksen tekijän eli minun oli pystyttävä arvioimaan sitä, miten vaikutin saamaani aineistoon. Tutkimuksen tekijän on oltava tietoinen omista lähtökohdistaan hankkeen edetessä. *Siirrettävyydellä* tarkoitetaan hankkeen tulosten siirtämistä vastaaviin tilanteisiin. (Kylmä & Juvakka 2012, 129.)

Kehittämishankkeen luotettavuutta kuvaa se, että olin itse työryhmän kanssa suunnitellut haastattelurungot ja tämän jälkeen olin itse litteroinut tekstit. Litteroinnista olin pystynyt teorian ohella nostamaan esille kehittämisen kannalta merkitykselliset asiat. Alilan (2013, 301) mukaan olennaista luotettavuuden osalta on se, että tutkimus on kirjoitettu huolellisesti ja selkeästi. Tämä edesauttaa sitä, että lukija saa helposti käsityksen tavoitteesta, suorittamisesta ja päätelmistä sekä siitä, ovatko tutkijan päätelmät totuudenmukaisia suhteessa aineistoon. Monet luotettavuuteen liittyvät näkökulmat liittyvät nimenomaan tutkimusaineistoon, siihen miten aineisto on valittu, kerätty, rajattu sekä miten sitä on analysoitu. (Alila 2013, 297.) Virkin (2015, 161) mukaan tutkijan vastuullisuus ja subjektiivisuus antavat

perustan hankkeen suorittamiselle, sillä tutkija itse viime kädessä arvioi oman vastuullisuutensa toteutumiseen. Hankkeen eri vaiheissa olen ollut valmis muuttamaan alkuperäisiä suunnitelmia siten, että ne olivat mahdollisimman toimivia hankkeen tarpeiden kannalta. Toikon ja Rantasen (2009, 121-122) mukaan toimintaa kehitettäessä luotettavuudella tarkoitetaan ennen kaikkea sen käyttökelpoisuutta. Kehittämisen yhteydessä syntyvän tiedon todenmukaisuus ei aina riitä, vaan sen tulee olla myös hyödyllistä ja sitä on helppo käyttää. Tuomen ja Sarajärven (2009, 140) mukaan tutkimusta tulisi aina tarkastella kokonaisuutena, jolloin siinä painottuu tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Tutkijan on myös pystyttävä esittelemään mitä on tutkimassa ja miksi. Olennaista on myös aiheen merkitys tutkijalle ja kuinka hän pystyy sen tuomaan kaikille selvästi esille. Kehittämishankkeessani vanhempien toiveiden kuunteleminen ja niihin vastaaminen muodostuivat hankepäiväkodissa hyödylliseksi ja helposti käytöön otettavaksi menetelmäksi, jota kaikkien ryhmien oli helppo lähteä toteuttamaan. Tutkimustulokset näiltä osin olivat onnistuneet ja aineistonkeruu tuotti tietoa niistä asioista mistä pitikin.

6.2 Kehittämishankkeen eettisyys

Hankkeen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut kulkevat aina yhdessä hankkeen edetessä. Uskottavuuden uskotaan perustuvan siihen, että hankkeen vetäjä noudattaa työn aikana hyvää tieteellistä käytäntöä. Vastuu hyvän tieteellisen käytännön toteuttamisesta ja rehellisyydestä ovat aina hankkeen tekijällä itsellään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132-133.)

Yksi kehittämishankkeen tärkeimmistä eettisistä kysymyksistä oli taata anonymius haastateltaville lapsille sekä ryhmäkeskusteluun osallistuville vanhemmille. Tämän takia en mainitse työssäni henkilöiden nimiä tai ryhmiä, joista lapset tulivat. Kaikkien osallistuminen hankkeeseen oli vapaaehtoista. Tämän toin myös esille ennen lasten haastatteluja lapsille itselleen, ettei heidän ole pakko osallistua elleivät itse halua. Lapsia haastateltaessa kuuntelin hyvin paljon lasta ja seurasin hänen elekieltään, josta pystyin tulkitsemaan, milloin hän ei enää jaksaa vastata kysymyksiin ja mil-

loin oli aika lopettaa haastattelu. Haastattelut loppuivat aina lapsen aloitteesta ja silloin kun hän kertoi olevansa valmis. En pidentänyt haastattelu-tuokioita tarkoituksenmukaisesti, vaan kaikki halukkuus keskusteluun nousi lapsista. Vanhemmille kerroin etukäteen, että tulen haastattelemaan lapsia.

Hankkeeseen osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista. Henkilökunnasta löytyi helposti ihmiset, jotka halusivat osallistua vanhempien ryhmäkeskusteluillan suunnitteluun sekä lasten haastatteluiden suunnitteluun. Kaikki työyhteisön jäsenet osoittivat mielenkiintonsa hanketta kohtaan ja keskustelu hankkeen etenemisestä oli rakentavaa ja kannustavaa. Tutkimusluvan hankkeelleni hain Vantaan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämispäälliköltä. Hankkeessa en maininnut päiväkodin enkä henkilöiden nimiä anonymiteetin takaamiseksi. Eettisen toiminnan kannalta on oleellista, että hankkeen vetäjänä pystyin turvaamaan hankkeeseen osallistuneiden aseman (Kylmä & Juvakka 2012, 148).

Toteutin hankkeeni hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti, tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita noudattaen ja kaikkia hankkeeseen osallistuneita henkilöitä kunnioittaen. Tutkimustuloksia analysoidessa ei missään vaiheessa mainittu keskusteluiltaan tai haastatteluihin osallistuvien nimiä. Työryhmän jäsenet pysyivät myös nimettöminä hankkeessani.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän hankkeen tarkoituksena oli kehittää vantaalaisen päiväkodin toimintaa ja laatua osallistamalla päiväkodin lapset ja vanhemmat mukaan suunnittelemaan toimintaa. Kehittämishankkeen tavoite pohjautui siihen, ettei päiväkodissa aiemmin oltu luotu toimintamallia, minkä pohjalta lähdetäisiin aina toimintakauden alkaessa yhteistyöhön asiakasperheiden kanssa. Tämän toimintamallin avulla niin lapset kuin vanhemmat saataisiin mukaan toimintakauden alkaessa suunnittelemaan yhdessä kasvattajien kanssa toimintaa. Lasten ja vanhempien mukaan ottaminen toimintasuunnitteluun edesauttaa myös kasvattajien ja perheiden tutustumista paremmin toisiinsa.

7.1 Laadunarviointimallin merkitys hankkeessa

Kokonaisuuden hankkeelleni muodostivat päivähoidon laadunarviointimallin neljä eri laatutekijää, jotka muodostavat myös päivähoidolle kokonaisvaltaisen kehyksen (Hujala & Fonsen 2012, 317). Kehittämishankkeessa esille nousi vahvimmin päivähoidon laadunarviointimallista välilliset tekijät sekä prosessitekijät. Niiden pohjalta laadittiin päiväkodista kootun työryhmän kanssa keskustelupohja vanhemmille sekä haastattelukysymykset lapsille. Välillisesti ohjaavissa tekijöissä henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö oli yksi teemoista analysoidessani vanhempien ryhmäkeskusteluillan tuloksia. Lasten yksilöhaastatteluista nousi esille prosessitekijöistä se, miten päivähoito vaikuttaa lapseen sekä miten lapsi kokee päivähoiton merkityksen elämässään. Vaikuttavuustekijät antoivat hankkeessa lopputuloksen siihen, mitä kehittämisideoita lapsilla ja vanhemmillä oli päiväkodin toimintasuunnitteluun ja miten tyytyväisiä he olivat päiväkodin toimintaan.

Päiväkodin laatua kehitettäessä työyhteisöllä oli suuri merkitys, joka näkyy myös laadunarviointimallin välillisesti ohjaavissa tekijöissä. Työyhteisön osallistuminen oli avainasemassa työpaikan käytäntöjen uudistamisessa. Työyhteisölähtöisellä kehittämisellä oli mahdollisuudet työyhteisön toimintakyvyn vahvistamiseen, jonka avulla työmenetelmiä voitiin lähteä muut-

tamaan ja samalla parantamaan laatua hankepäiväkodissa. Päiväkodissa motiivina kehittämishankkeelle oli kasvattajien toive siitä, että kehittäminen tapahtuisi osana arkityötä. (Seppänen-Järvelä & Vataja 2009, 13-17.) Tämä hanke on hankepäiväkodissa alku muutokselle, jota päiväkodissa on kaivattu. Vanhempien ryhmäkeskusteluillasta sekä lasten haastatteluista esille nousseet kehittämisideat ja toiveet tulevat näkymään käytännön tasolla pikkuhiljaa. Joitakin muutoksia pystyttiin tekemään heti, mutta uusien ideoiden käsittelyyn sekä asiakasperheiden, niin lasten kuin vanhempien, osallistamiseen menee aikaa.

7.2 Lasten ja vanhempien tyytyväisyyden arviointia

Kehittämishankkeessa kiinnostus kohdistui siihen, miten saisimme kehitettyä hankepäiväkodin arkea toimivammaksi lasten ja vanhempien kehittämisideat paremmin huomioiden. Tämän tyyppinen kehittämishanke omassa työssäni on jatkuvaa oppimista sekä oman työn kehittämistä että käytänteiden uudelleen arviointia. Rantasen ja Toikon (2009, 83) mukaan hankkeen lopussa voidaan arvioida, ovatko asetetut tavoitteet mahdollisesti muuttuneet prosessin myötä. Kehittämishankkeen syklisyys asettaa mahdollisuuden jatkuvalle arvioinnille sekä mahdollisille muutoksille hankepäiväkodin arkea kehitettäessä. Henkilöstön kannalta tämäntyyppinen arjen kehittäminen ja oman työn jatkuva arviointi antavat myös mahdollisuuden muuttaa jo käytännössä olevia käytäntöjä.

Kallialan (2012, 171) mukaan vanhemmat ovat Suomessa tyytyväisiä päivähoitoon. Tämä ei kuitenkaan kerro paljon varhaiskasvatuksen laadusta, sillä vanhemmat eivät ole paikalla näkemässä, miten heidän lastensa kanssa päivähoidossa ollaan. Vanhemmat haluavat uskoa, että lapsella on hyvä olla päivähoidossa. Monille vanhemmille riittää se, että lapsi lähtee mielellään päiväkotiin, lapsi syö hyvin ja lapsella on kavereita. Kaikki nämä seikat ilmenivät vanhempien ryhmäkeskusteluillassa. Vanhempien tyytyväisyys näkyi hankepäiväkodin toiminnassa ja paljon kiitosta päiväkoti sai siitä, että lapsilla oli kavereita ja lapsi lähti mielellään päiväkotiin. Nämä kaikki ovat tärkeitä lapsen päivää ajatellen, mutta Kallialan (2012, 173)

mukaan tämä ei ole lähimainkaan riittävää. Vanhemmilla on oikeus vaatia monipuolisempaa pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Kukaan vanhemmista ei illan aikana puhunut mitään pedagogiikasta ja niistä menetelmistä, joita hankepäiväkodissa käytettiin. Näitä seikkoja ei mainittu negatiivisella eikä positiivisellakaan tavalla. Mietityttämään jäi illan jälkeen, kerrotaanko vanhemmille tarpeeksi ryhmien pedagogisista menetelmistä vai olettavatko kasvattajat, etteivät ne asiat kiinnosta vanhempia.

Vanhempien ryhmäkeskusteluillan aikana keskustelimme paljon kasvatuskumppanuudesta ja mitä se vanhempien mielestä tarkoittaa. Lähes kaikille vanhemmille kasvatuskumppanuus oli melko vieras käsite ja he pitivät sitä myös sanana melko teoreettisena. Vanhemmat kokivat kasvatuskumppanuuden lähinnä olevan toimivaa yhteistyötä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Kasvatuskumppanuus ei ole mikään itsestään selvä ja helppo asia. Päivähoidon piirissä kasvatuskumppanuudesta puhutaan paljon ja siitä järjestetään koulutusta henkilökunnalle. Kasvatuskumppanuuden pohjana on toimiva yhteistyö perheiden kanssa, puhutaan myös ”tasavertaisuussopimuksesta”. (Kalliala 2012, 93.) Hankepäiväkodissa yhteistyötä vanhempien kanssa ei oltu tarpeeksi avattu, mitä se pitää sisällään ja miten tasavertaisuus näkyy perheiden ja kasvattajien välillä. Usein molemmille osapuolille riittää se, että lapsella on hyvä olla ja pystytään päivittäin keskustelemaan miten lapsen päivä on mennyt. Vanhemmilla on kuitenkin oikeus tulla enemmän kuulluksi arjessa tasavertaisina kumppaneina heidän omaa lastaan koskevilla asioilla.

Vanhempien ryhmäkeskusteluillan vastauksista ja sisällöstä pystyttiin jossain sellaisenaan kehittämään hankepäiväkodin toimintaa. Kehittämishankkeen menetelmät tukivat toinen toisiaan ja pystyi kehittämään päiväkodin laatua huomattavasti uusien toimintamatapojen avulla. Tämä kuitenkin edellytti myös henkilökunnan osallisuutta ja halukkuutta sitoutua hankkeeseen ja sen toteutukseen. Kehittämishankkeessani tavoiteltiin konkreettista muutoksia arkeen, joka myös toteutui hankepäiväkodissa. (Toikko & Rantanen 2009, 23.)

Kehittämishankkeen onnistumiseen vaikutti hyvin paljon se, kuinka paljon vanhempia osallistui ryhmäkeskusteluiltaan. Vanhempien osallisuudesta keskusteluiltaan ja heidän kehittämisideoista olivat odotukset korkealla. Heidän näkemyksillään ja toiveillaan hankepäiväkodin toiminnan muuttamiseksi oli merkittävä osuus parantaa päiväkodin laadukkuutta. Lapsille suunnatun yksilöhaastattelun suhteen toiveena oli saada konkreettisia muutosideoita ryhmien toimintaan. Lasten mielipiteiden ja vastausten avulla pystyttiin hyvin arvioimaan varhaiskasvattajien omaa työtä ja panosta lasten kanssa toimiessa. Ryhmäkeskustelun ja lasten yksilöhaastatteluiden tuloksia pyrittiin hyödyntämään päiväkodin arjessa välittömästi. Osa ideoista jäi mietintään, sillä muutos ei aina tapahdu heti. Vanhempien ryhmäkeskusteluillan jälkeen kerroin vanhempien toiveista ensin työryhmälle, jonka jälkeen yhteenveto kerrottiin koko talon henkilökunnalle. Tämän jälkeen lähdimme hankepäiväkodissa kehittämään muunmuassa tiedonkulkuun toivottuja käytänteitä.

Hankkeen toteuttamisvaiheessa haastateltavilla oli tärkeä rooli hankkeen arvioinnin kannalta. Haastateltavat pystyivät arvioimaan jo ennalta kutsukirjeen pohjalta oman osallisuutensa hankkeeseen. Vilkan (2005, 152) mukaan kutsukirjeitä harvoin mielletään osaksi tutkimuksen arviointia, vaikka sillä on vaikutuksensa tutkimuksen onnistumiseen ja siihen kuinka moni osallistuu siihen. Vanhempien ryhmäkeskusteluillan aikana selvisi, että kaikki hankepäiväkodin ryhmät eivät olleet ”mainostaneet” vanhempien iltaa, vaan olivat kuulleet siitä toisilta vanhemmilta. Kutsut laitettiin jokaisen ryhmän oveen sekä pyysin kasvattajia vielä suullisesti kertomaan asiasta perheille. Itse olin aiemmin syksyllä vanhempainilloissa esitellyt hankkeeni. Kuitenkin osanottajamäärä vanhempien ryhmäkeskusteluillassa jäi vähäiseksi, iltaan osallistui kahdeksan vanhempaa.

Kehittämishankkeen mukaan lapset viihtyivät päiväkodissa hyvin. Yksittäisiä poikkeuksia löytyi haastateltavista, mutta kokonaisuutena katsottuna heillä oli kivaa olla päiväkodissa ja varsinkin leikki nousi heille ehdottoman tärkeäksi. Yksi asia, joka jäi lasten haastatteluiden jälkeen mietityttämään kasvatushenkilökuntaa oli se, että lapset haluaisivat leikkiä enemmän myös aikuisten kanssa vaikkakin parhaat leikit olivat yhdessä kavereiden

kanssa. Osa lapsista toivoi, että aikuiset olisivat enemmän saatavilla leikkissä. Tähän kohtaan ruvettiin hankepäiväkodissa kiinnittämään enemmän huomiota haastatteluiden jälkeen ja kasvatushenkilöstön läsnäolemiseen aloitettiin panostamaan enemmän lasten kanssa toimiessa. Muutama lapsi sanoi haastattelussa, että jäivät yksin eikä heillä ollut kavereita. Ajatus yksinjäämisestä yllätti kasvattajat. He eivät olleet huomanneet tämän tyyppisiä ongelmia arjessa. Kasvattajille nämä lasten vastaukset toivat uutta näkökulmaa omaan työhön. Tiimipalaverissa he palasivat lasten vastauksiin ja rupesivat miettimään toimintaa ryhmissä lasten näkökulmasta katsottuna. Haastattelut antoivat kasvatushenkilöstölle miettimisen aihetta ja hyvin paljon ajattelemisen aihetta siitä, miten asioita voitaisiin lasten kanssa toimiessa kehittää.

Vanhempien ryhmäkeskusteluillan tuloksena hankkeen avulla pystyttiin toteamaan, että vanhemmat olivat hyvin tyytyväisiä hankepäiväkodin toimintaan ja siihen kuinka heitä kohdellaan perheinä. Muutamia seikkoja lukuun ottamatta vastaukset yllättivät kasvatushenkilöstön positiivisuudellaan. Kehittämiskohteita löytyi vanhemmilta lähinnä tiedonkulusta ja sen päivittämisestä 2000-luvulle. Heidän toiveinaan oli, että päiväkodin henkilökunta käyttäisi enemmän sähköpostia tiedonsiirrossa. Päiväkodin henkilökunnasta kootun työryhmän kanssa veimme asiaa eteenpäin koko talon henkilökunnalle suunnittelupalaverissa. Päiväkodin henkilökunta suhtautui vanhempien kehittämismahdollisuuksiin positiivisesti ja suunnittelupalaverissa hankepäiväkoti päätti lähteä toteuttamaan vanhempien toiveita. Ryhmäkeskusteluillasta sekä lasten vastauksista tehtiin hankepäiväkodille yhteenveto, joka lähetettiin kaikille asiakasperheille.

7.3 Hankkeen hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet

Hankkeen tulokset antoivat hankepäiväkodille tietoa siitä, miten pystytään kehittämään päiväkodin varhaiskasvatusta laadukkaammaksi ja kuinka voidaan enemmän osallistaa lapsia ja perheitä toiminnan suunnitteluun. Hankkeessa ilmenneitä tuloksia voidaan hyödyntää toimintaa suunniteltaessa. Tutkimustulosten avulla pystyttiin hahmottamaan arkitietoa syvälli-

semmin. (Kylmä ym. 2012, 174.) Hankkeessa käytettyä haastattelumallipohjaa ja työskentelymallia voidaan käyttää aina uudelleen uuden toimintakauden alkaessa. Olennaista hankkeen hyödynnettävyyden kannalta oli osallistaa päiväkodin lapset sekä aikuiset enemmän päiväkodin toiminnan suunnitteluun ja kuunnella heidän mielipiteitään. Muutos siinä, mitä tämän hankkeen myötä tapahtui päiväkodissa, ei aina ole pysyvää. Asiakasperheiden vaihtuessa on tärkeää muistaa aina huomioida jokaisen toimintakauden alussa heidän osallisuutensa ja merkityksensä lapsen hoidossa.

Kehittämishankkeen aihe on ajankohtainen, perheiden osallistuminen päivähoiton kehitykseen näkyi Vantaalla loppuvuodesta 2015. Vantaan kaupunki kutsui päivähoiton vanhemmat mukaan kehittämään varhaiskasvatusta joulukuussa 2015. Internetissä oli heille kysely, johon he saivat vastata halutessaan. Vastaaminen oli vapaaehtoista. Tämä on osa uudistettua varhaiskasvatustalakeia saada vanhempien osallisuus näkyvämmäksi Vantaalla. Kyselyyn seurasi myös jatkoa, sillä alkuvuodesta 2016 Vantaan kaupunki järjesti aiheeseen liittyviä työpajoja päivähoiton asiakasperheille. (Vanhemmat ideoimaan päivähoitoa 2015.) Aiheen valinta tuki myös hankkepäiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa, jossa kasvatuskumppanuus sekä perheiden osallistaminen on erityisesti nostettu esille.

Hankkeen myötä on myös herännyt ajatuksia jatkokehittämismahdollisuuksista aiheeseen liittyen. Kehittämistä tapahtui hankkeen myötä päiväkodissa ja siitä on hyvä lähteä kehittämään toimintaa vielä eteenpäin. Kehittämishanke mukaili toimintatutkimuksen syklistä luonnetta, jonka mukaan kehitys on aina jatkuvaa. Päiväkodissa olisi ollut mielenkiintoista tehdä asiakasperheille jatkokyselyt toimintatapojen muuttamisen jälkeen, miten heidän mielestään on onnistuttu parantamaan esimerkiksi tiedottamista. Vanhemmille suunnatuilla jatkokyselyillä saataisiin selville, miten he kokevat muutokset, jotka arjessa tapahtuivat. Myös lapsille olisi mielenkiintoista tehdä haastattelut uudelleen, jolloin he voisivat kertoa itse oman tyytyväisyytensä/tyytymättömyytensä itseään koskeviin asioihin päiväkodissa. Lasten huomioiminen päivähoitossa ja heidän mielipiteiden ylöskirjaaminen olisi jo itsessään mielenkiintoinen tutkimuskohde. Jo pelkästään lasten haastatteluiden avulla pystyttäisiin kehittämään päivähoiton arkea huo-

mattavasti. Heidän osallisuutensa toiminnansuunnitteluun on liian vähäistä päivähoitossa ja lasten ajatuksia ei koskaan huomioida liikaa. Lapsista pystyttäisiin myös tekemään omat ”työryhmänsä”, jotka suunnittelisivat toimintaa yhdessä aikuisten kanssa. Mahdollisuuksia lasten huomioimiseen ja osallistamiseen on hyvin paljon. On vain ajan kysymys, milloin lasten osallisuus huomioidaan niin kuin uudessa varhaiskasvatuslaissa edellytetään. Kehittämishankkeen tuloksista olisi mielenkiintoista kertoa lähipäiväkodeille ja tehdä laajempi kysely alueen päiväkodeille siitä, mitä kehittämisideoita vanhemmilla on lastensa päivähoidolle.

LÄHTEET

Aarnos E. 2007. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittevalle tutkijalle. Jyväskylä PS-kustannus ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. (173-175)

Alasuutari P. 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Vastapaino

Alila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu. Laatu puhe varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972-2012. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö.

Anttila P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos ja tekeminen. Hamina: Akatiimi Oy.

Costiander K. & Kola-Torvinen P. 2015. Uudistuvat varhaiskasvatussuunnitelmat. Aluehallinnon koulutustilaisuus. [Viitattu 19.4.2016] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/176017_uudistuvat_varhaiskasvatussuunnitelmat1.pdf

Eskel P. & Marttila M. 2013. Teoksessa Marjanen P., Marttila M. & Varsa M. (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä PS-kustannus. 78-86

Eskola J. & Suoranta J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkinen H. 2010. Toimintatutkimus-toiminnan ajattelun taitoa. teoksessa Aaltola J. & Valli R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittevalle tutkijalle. Jyväskylä PS-kustannus. 214-222

Heikkinen H. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen H., Rovio E. & Syrjälä L. (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy.

Helenius A.& Korhonen R. 2012. Leikin ensi askeleita. Teoksessa Teoksessa Hujala E.& Turja L. Varhaiskasvatuksen käsikirja (toim.) 2012. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus s.69

Hintikka M., Helenius A.& Vähänen L. 2004. Leikistä totta. Omaehtoinen leikin merkitys. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi S., Remes P.& Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. Uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hujala E., Parrila S., Lindberg P., Nivala V., Tauriainen L.& Vartiainen P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa.2. painos. Oulun Yliopisto, varhaiskasvatuskeskus: Oulun yliopistopaino

Hujala E., Puroila A-M, Parrila S & Nivala V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: T-Print. Edufin.

Hujala E.& Fonsén E. 2012 Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa Hujala E.& Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus 312-319

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

Kananen J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 185

Kananen J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 202.

Kanninen K.& Sigfrids A. 2013. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus

- Karikoski H. & Tiilikka A. 2012. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. . Teoksessa Hujala E.& Turja L. Varhaiskasvatuksen käsikirja (toim.) 2012. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.79-85
- Karila K. 2006 Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila K., Alasuutari M., Nummenmaa A R.& Rausku-Puttonen H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 93-96
- Karlsson, L. 2008. Lasten osallisuus- lapsinäkökulmainen toiminta, päätöksenteko ja tutkimus. Teoksessa Lapsella on oikeus osallistua. Lapsivaltuutetun vuosikirja 2008. Helsinki: Yliopistopaino. 70-76
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Helsinki: Stakes.
- Kekkonen M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print –Tampereen yliopistopaino.
- Kirmanen T. 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena – kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa Ruoppila I, Hujala E., Karila K., Kinos J., Niiranen P.& Ojala M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kuula, A. 2000. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. [Vii-
tattu 21.12.2012] Saatavissa:
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_4.html
- Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Stakesin raportteja 22/2008. Helsinki: Valopaino Oy.
- Kylmä J.& Juvakka T. 2012. Laadullinen terveystutkimus.Helsinki: Edita
- Kyrönlampi, T. 2011. Päiväkodin arki lapsen kokemana. Teoksessa Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus var-

haiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006-2010. Toim. Alila K. & Parrila S. Oulu: Uniprint Oulu.

Leinonen J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka J., Fonsén E., Elo J. & Leinonen J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus Ry. 18-35

Lämsä A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudesta on kyse? Teoksessa Lämsä A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärven Offset Oy.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. Helsinki: Methelp Ky.

Ojasalo K., Moilanen T. & Ritalahti. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pajulammi H. 2013. Lapsen oikeus osallistua. Teoksessa: Hakalehto-Wainio S. & Nieminen L. (toim.) Lapsioikeus murroksessa. Lakimiesliiton Kustannus. 96

Parrila S. 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa: Ruokolainen R. & Alila K. (toim.) Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004:6. Helsinki: Edita Prima Oy

Päivähoidon lakiopas 2010. Taskutieto. Kuopio: UNIpress.

Seppänen-Järvelä R. & Vataja K. 2009. Mitä työyhteisölähtöinen prosessikehittäminen on? Teoksessa: Työyhteisö uusille urille. Kehittäminen osaksi arjen työtä. Seppänen-Järvelä R. & Vataja K. (toim.) 2009. Jyväskylä: PS-kustannus

Shier, H. 2006. Pathways to Participation Revisited: Nicaragua Perspective. New Zealand Association for Intermediate and Middle Schooling. [Viitattu: 23.10.2015] Saatavissa: http://www.harryshier.net/docs/Shier-Pathways_to_Participation_Revisited_NZ2006.pdf

Suomen perustuslaki. 11.6.1999. 6 § . [Viitattu 2.11.2015] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Turja L. 2004. Lapset laadun määrittäjinä ja arvioijina. Teoksessa Kupila P. (toim.) Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi. 9

Turja L. 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala E. & Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus 44-52

Turja L. & Hujala E. 2002. Laadunarvioinnilla laadunhallintaan varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Korhonen R. & Neitola M. (toim.) Päivähoito muutoksessa. Oulu: Oulun Yliopistopaino. 44-45

Unicef. Yleissopimus lasten oikeuksista. [Viitattu: 2.11.2015] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Valtonen A. 2005. Ryhmäkeskustelut – Millainen metodi? Teoksessa Ruusuvoori J. & Tiitula L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Vanhemmat ideoimaan päivähoitoa 2015. Vantaan Sanomat. 21.-22.11.2015. No 87.

Vantaan kaupunki. Sivistystoimi. [Viitattu: 5.4.2016] Saatavissa: http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/organisaatio/sivistystoimen_toimiala

Vantaan kaupunki. Varhaiskasvatus. [Viitattu: 5.4.2016] Saatavissa:
http://www.vantaa.fi/hallinto_ja_talous/organisaatio/sivistystoimen_toimiala/varhaiskasvatus

Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma. Opetuslautakunta 18.12.2012.

Varhaiskasvatuslain uudistus. [Viitattu: 1.4.2016] Saatavissa:
http://www.jhl.fi/portal/fi/tyoelama/ammattialatoiminta/varhaiskasvatus/uudistuva_varhaiskasvatuslaki/

Varhaiskasvatuslaki. [Viitattu: 21.1.2016] Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Oppaita 56. Vaajakoski. Stakes

Vasu 2017. [Viitattu: 19.4.2016] Saatavissa:
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus

Venninen T., Leinonen J.& Ojala M. 2010. Parasta on kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi. VKK-metro. Työpapereita 2010:3. Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. [Viitattu 26.1.2016] Saatavissa:
http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf

Venninen T., Leinonen J., Rautavaara- Hämäläinen M.& Purola K. 2011. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä- mitä se lopulta tarkoittaa”. VKK-Metro. Socca, Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Työpapereita 2011:2.

Vilkka H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

Virkki P. 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä.

Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. [Viitattu 18.2.2016] Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf

